

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет Фінансів та обліку Кафедра Банківської справи

Освітній ступінь _____

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціалізація Банківська справа

Затверджую

Зав. кафедри Шульга Н.П.

« 19 » 12 2019 р.

Завдання

на випускн кваліфікаційну роботу (проект) студентіві

Горницького Олексія Олександровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Капітал банку та методи його оцінювання

Затверджена наказом ректора від « 13 » 12 2019 р. № 4305

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту) до 20.11. 2020 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) Розкриття теоретичних та практичних засад інструментарію оцінювання капіталу банку, а також розробка пропозицій щодо його удосконалення

Об'єкт дослідження капітал банку

Предмет дослідження процес оцінювання капіталу банку за допомогою сучасного інструментарію

Перелік графічного матеріалу

Тлумачення терміну «банківський капітал» у законодавчих актах та фахових джерелах

Динаміка основних складових ресурсів банків України упродовж 2016–2019 рр

Складові власного капіталу по банках України, найбільших банках та досліджуваному банку станом на 01.09.2020 р

Структура власного капіталу АТ «Пумб» у 2016-2019 рр., станом на 31.12, %

Схема покрокових дій банку щодо нарощення капіталу банку

Показники капіталізації банків України протягом 2016-2019 рр

4. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання виконано

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

1. Теоретичні засади капіталу банку та інструменти його оцінювання
- II. Діагностика капіталу по банківській системі України та банку АТ «Пумб»
- 2.1 Аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб»
- 2.2 Аналіз індикаторів якості капіталу банків України та АТ «Пумб»
- III. Вдосконалення інструментарію оцінювання капіталу банків та резервів щодо його зростання
- 3.1 Впровадження стандартів Базеля III щодо капіталу в банках України
- 3.2 Заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості

6. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4

1	Узгодження плану та оформлення завдання	До 02.02.20	
2	Подання статті на кафедру	До 01.04.20	30.03
3	Вступ. Розділ 1.	До 20.04.20	30.04
4	Розділ II.	До 22.06.20	03.09
5	Розділ III. Висновки	До 01.10.20	23.10
6	Подання роботи (всі розділи, додатки) на кафедру	До 22.10.20	26.11
7	Попередній захист роботи	До 02.11.20	27.11
8	Подання завершеної (перевіреної) роботи та електронної версії в ПДФ форматі	До 20.11.20	05.12

7. Дата видачі завдання «21_» _____ січня _____ 2020 р.

8. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Н.П. Шульга

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми)

Н.П. Шульга

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент Горніцький О.О.

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

ВКР присвячена актуальній темі. У ній автор, базуючись на огляді наукових джерел, розкрив теоретичні засади капіталу банку та інструменти

його оцінювання.

У роботі студент на основі реальних даних здійснив аналіз динаміки та структури капіталу банків України й досліджуваного банку, а також розрахував і проаналізував індикатори якості капіталу банку АТ «ПУМБ», що дозволило йому надати відповідні висновки.

У ВКР наведені окремі заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.

ВКР ілюстрована численними рисунками та таблицями, які відображують сучасні тенденції капіталізації банків України та якість капіталу АТ «ПУМБ».

Поряд з перевагами ВКР притаманні окремі недоліки, зокрема, пропозиції по досліджуваному банку мають дещо декларативний характер, а при прогнозі капіталу банку не описані прийняті припущення.

У цілому ВКР відповідає вимогам вищої школи і допускається до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____

Н.П. Шульга _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____

(ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента _____

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми) _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Н.П. Шульга

Завідувач кафедри *(підпис, прізвище, ініціали)*

Н.П. Шульга

« _____ » _____ 201 ____ р.

ВІДГУК
на випускну кваліфікаційну роботу
студента Київського національного торговельно-економічного університету
2 курсу 3 м групи спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності «Банківська справа» Горніцького О. О.
на тему «Капітал банку та методи його оцінювання»

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено розкриттю теоретичних та практичних аспектів методики оцінювання капіталу банку.

У випускній кваліфікаційній роботі студентом розглянуто теоретичні та практичні аспекти методики оцінювання капіталу банку, досліджено теоретичні засади капіталу банку та інструментів його оцінювання за допомогою різного інструментарію та за вимогами Базельського комітету.

Проведено аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб», індикаторів якості капіталу банків України та АТ «Пумб».

Надано пропозиції щодо впровадження сучасного інструментарію оцінювання капіталу банку, запропоновано заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.

У цілому випускна кваліфікаційна робота Горніцького О. відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційних робіт, ґрунтується на проведенні власних досліджень з використанням публічної звітності та інших матеріалів банку і заслуговує позитивної оцінки. Рекомендації, зазначені в випускній кваліфікаційній роботі можуть бути використані в практичній діяльності банку.

Голова правління

АТ «Пумб»

ВІДГУК
на випускну кваліфікаційну роботу
студента Київського національного торговельно-економічного університета
2 курсу 3 м групи спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності «Банківська справа» Горніцького О. О.
на тему «Капітал банку та методи його оцінювання»

Випускна кваліфікаційна робота присвячено розкриттю теоретичних та практичних аспектів методики оцінювання капіталу банку.

У випускній кваліфікаційній роботі студентом розглянуто теоретичні та практичні аспекти методики оцінювання капіталу банку, досліджено теоретичні засади капіталу банку та інструментів його оцінювання за допомогою різного інструментарію та за вимогами Базельського комітету.

Проведено аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб», індикаторів якості капіталу банків України та АТ «Пумб» у 2016-2019 рр.

Надано пропозиції щодо впровадження сучасного інструментарію оцінювання капіталу банку, запропоновано заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.

Висновки, викладені в роботі, обґрунтовані шляхом проведення відповідних теоретичних узагальнень, аналізу ряду теоретичних та практичних положень і відповідних розрахунків, що проілюстровано значною кількістю таблиць та рисунків.

Поряд з перевагами ВКР притаманні окремі недоліки, зокрема, при прогнозі капіталу банку не описані прийняті припущення

У цілому випускна кваліфікаційна робота Горніцького О. відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційних робіт, ґрунтується на проведенні власних досліджень з використанням публічної звітності та інших матеріалів банку і заслуговує позитивної оцінки. Рекомендації, зазначені в випускній кваліфікаційній роботі можуть бути використані в практичній діяльності банку.

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ТЕМУ:
Капітал банку та методи його оцінювання

Студентки 2 курсу 3м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та
страхування» спеціалізації
«Банківська справа»

Горницького Олексія
Олександровича

Науковий керівник
канд. екон. наук

Шульга Наталія
Петрівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
доцент, професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (55 найменувань) та 15 додатків. Повний обсяг роботи становить 55 сторінки, у т.ч. список використаних джерел – 5 сторінки, додатки – 11 сторінки. Робота містить 8 таблиць, 1 рисунок.

Публікації. За результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи опубліковано 1 статтю: «Формування капіталу банками України»//Бізнес-процеси у кредитно-фінансових установах/ відп. ред. Н.П. Шульга. – Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. – 426 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми наукового дослідження, визначено мету та завдання, наведено дані про об'єкт та предмет дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади капіталу банку та інструменти його оцінювання» розглянуто теоретичні та практичні аспекти капіталу банку та методик його оцінювання банку, зокрема, досліджено сутність та особливості поняття «капітал банку», визначено його види та показники оцінювання за допомогою різного інструментарію та за вимогами Базельського комітету.

У другому розділі «Діагностика капіталу по банківській системі України та по досліджуваному банку» проведено аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб», індикаторів якості капіталу банків України та АТ «Пумб».

У третьому розділі «Вдосконалення інструментарію оцінювання капіталу банків та резервів щодо його зростання» надано пропозиції щодо підвищення ефективності кредитної діяльності банків у розрізі впровадження сучасного інструментарію оцінювання капіталу банку, запропоновано заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.

ВИСНОВКИ

Оцінка достатності капіталу банків є важливим аспектом їх функціонування, що виражається в його стійкості і платоспроможності.

Зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості повинно бути пріоритетним та стратегічним напрямом, що сприятиме підвищенню рівня фінансової стабільності банківського сектору України.

Аналіз показників капіталізації банківської системи України показує, що значення частки власного капіталу банків України у ВВП упродовж 2016–

2017 рр. суттєво не змінювалося і за станом на 31.12.2017 р. становило 5,7%. В подальші роки 2018-2019 частка власного капіталу у ВВП зменшилася до 4,1%. Водночас, темпи зростання власного капіталу банків випереджали темпи зростання ВВП. Це свідчить про зростання власного капіталу банків і збільшення їх капіталізації, потреба у якій виникла у 2017 році. Тому в майбутньому, враховуючи жорсткі вимоги до достатності капіталу банків, існує ймовірність досягнення рівня капіталізації зарубіжних країн.

За даними банку в програмі EXCEL було розраховано тренд за лінійним рівнянням з прогнозом власного капіталу АТ «Пумб» до 2023 року. Відповідно, в 2020 році власний капітал банку буде становити приблизно 10000 млн.грн., в 2021 році-11700 млн.грн, в 2022 році - 13000 млн.грн і в 2023 році – 15000 млн грн. Тобто рівень капіталізації банку буде зростати. На нашу думку, це стане можливим за рахунок капіталізації прибутку банку, величина якого щорічно збільшується.

З метою зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості було запропоновано наступні заходи:

- поліпшити якість капіталу та забезпечити достатній рівень покриття ним ризиків, що приймаються банком;
- стимулювати залучення власного банківського прибутку для інвестицій у капітал шляхом звільнення від оподаткування частини прибутку, спрямовану на підвищення рівня їх капіталізації, стимулювати інвесторів звільненням від податків на прибуток, який спрямовується на капіталізацію банку;
- стимулювати приплив капіталу у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів, у тому числі портфельних інвесторів;
- з метою уникнення можливого деструктивного впливу міжнародних фінансових потоків на банківську систему України, потрібно встановити економічну межу оптимального впливу зарубіжного капіталу на вітчизняні банки на рівні 40-45% від капіталу усіх банків.

Для АТ «ПУМБ» пропонуються наступні заходи:

- направити частину чистого прибутку на збільшення капіталу банку;
- залучати співвласників банку до здійснення інвестицій у капітал, який спрямовується на капіталізацію банку;
- стимулювати приплив капіталу у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів, у тому числі портфельних інвесторів;
- створення відділу керування капіталом банку;
- додаткові емісії акцій для залучення нових акціонерів.

АНОТАЦІЯ

Горніцький О.О. «Капітал банку та методи його оцінювання (за матеріалами АТ «Пумб», м. Київ)». – Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціалізацією «Банківська справа». – Київський національний торговельно-економічний університет. – Київ, 2020.

Випускну кваліфікаційну роботу розкриттю методичних питань оцінки капіталу банку. Представлена робота дозволяє дослідити методичні аспекти інструментів оцінювання капіталу банку а також розглянути пропозиції щодо підвищення рівня капіталізації банків у розрізі вимог Базельського комітету.

Ключові слова: Базель III, капітал банку, нормативи достатності капіталізація.

ABSTRACT

Gornitsky OO "Bank's capital and methods of its evaluation (based on the materials of JSC" FUIB ", Kyiv). - Manuscript.

Graduation thesis in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" specialization "Banking". - Kyiv National University of Trade and Economics. - Kyiv, 2020.

Graduation qualification work on the disclosure of methodological issues of bank capital assessment. The presented work allows us to explore the methodological aspects of the tools for assessing the capital of the bank, as well as to consider proposals to increase the level of capitalization of banks in terms of the requirements of the Basel Committee.

Keywords: Basel III, bank capital, capitalization adequacy ratios.

ГЛАВНАЯ / КАБИНЕТ / РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕРКИ

Оригинальность 82,5% Заимствования 17,5% Цитирования 0% Самоцитирования 0%

Полный отчет

Краткий отчет

История отчетов

РАСПЕЧАТАТЬ

ВЫГРУЗИТЬ

СОЗДАТЬ ССЫЛКУ

Свойства документа

Начало загрузки: 07.12.2020 09:32:36

Длительность загрузки: 00:00:02

Символов в тексте: 76277

Слов в тексте: 9246

Число предложений: 773

Размер текста: 74 кБ

Параметры проверки

Статистика по документу

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Капітал банку та методи його оцінювання

Студента 2 курсу 3м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Горніцького
Олексія
Олександровича

Науковий керівник
докт. екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна
Шульга Наталія
Петрівна

Гарант освітньої програми
докт. екон. наук,
професор

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛУ БАНКУ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ.....	6
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА КАПІТАЛУ ПО БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ ТА БАНКУ АТ «ПУМБ».....	14
2.1 Аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб».....	14
2.2 Аналіз індикаторів якості капіталу банків України та АТ «Пумб».....	20
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ КАПІТАЛУ БАНКІВ ТА РЕЗЕРВІВ ЩОДО ЙОГО ЗРОСТАННЯ.....	25
3.1 Впровадження стандартів Базеля III щодо капіталу в банках України	25
3.2 Заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.....	30
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	43

ВСТУП

Актуальність теми. Внаслідок конкуренції, що загострилася серед банків, підвищення вимог до достатності капіталу банку, посилення монетарної політики, негативного впливу банківських криз зростає потреба в якісній оцінці достатності й відповідності власного капіталу темпам розвитку активів банку та нормативним вимогам регулюючих органів як одному із важливих напрямів управління діяльністю комерційних банків. Актуальність даної теми полягає в проблемі якісної оцінки капіталу банку, оскільки його величина може помітно варіюватися в залежності від способу розрахунку, а недостовірність зроблених висновків тягне за собою серйозні негативні наслідки для економічних агентів. Оцінка достатності й відповідності власного капіталу повинна відповідати темпам розвитку активів банку та нормативним вимогам регулюючих органів. Проблема визначення й оцінки власного капіталу банку набула важливого значення при появі інституту самостійних комерційних банків, і особливо в сучасних умовах несприятливої економічної кон'юнктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання капіталізації банків та методів оцінювання капіталу розглядалися у вітчизняній науці такими вченими-економістами, як Н.В. Бова [3], О.М. Гайдаржийська [7], М.В. Дмитришин[10], Л.М. Єріс[13], Л.В. Жердецька[15], Г.П. Куліш[23], Т.В. Ларікова[25], О.В. Лисенок[27], О.В. Павелко[33] та ін. Належне місце в розробленні цієї проблеми займають праці вчених Заходу зокрема, Є. Брігхема,[54] П. Роуза [42], Дж. Сінкі,[55].

Слід відзначити вагомий внесок зазначених наукових досліджень у вивчення питань формування капіталу банків. Авторами цих робіт розглядаються окремі аспекти багатогранної проблеми, пов'язаної із вивченням сутності, передумов та особливостей механізму формування капіталу банків, а також із його регулюванням. Однак, економічні умови постійно змінюються і виникає проблема підбору оптимального

інструментарію оцінювання капіталу банків, яка потребує додаткового дослідження, враховуючи стрімкий розвиток банківського бізнесу та новітні реалії української економіки в процесі поступової інтеграції у європейський та світовий економічний простір.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є розкриття теоретичних та практичних засад інструментарію оцінювання капіталу банку, а також розробка пропозицій щодо його удосконалення.

До завдань дослідження можна віднести:

- розкриття теоретичних засад капіталу банку та інструментів його оцінювання;
- аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб»;
- аналіз індикаторів якості капіталу банків України та АТ «Пумб»;
- впровадження сучасного інструментарію оцінювання капіталу банку;
- пропонування заходів щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.

Об'єктом дослідження виступає капітал банків.

Предметом дослідження є процес оцінювання капіталу банку за допомогою сучасного інструментарію.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано загальнонаукові методи. Серед них, зокрема: метод теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття сутнісних аспектів при обґрунтуванні поняття капіталу банків, а також застосовано групування, порівняння та узагальнення – для дослідження методичного інструментарію оцінки капіталу; табличні та графічні методи – для аналізу динаміки та структури капіталу банків; абстрактно-логічний метод – для впровадження сучасного інструментарію оцінювання капіталу банку.

Інформаційну базу роботи складають законодавчі та нормативні акти, які регулюють діяльність банків, офіційні статистичні дані й інструктивні

матеріали Національного банку України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з досліджуваної проблеми, енциклопедичні та довідкові видання.

Практичне значення роботи. Результатом вирішення комплексу поставлених у роботі завдань є розробка сукупності пропозицій і рекомендацій практичного характеру стосовно впровадження сучасного інструментарію оцінювання капіталу банку та заходів щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Формування капіталу банками України//Бізнес-процеси у кредитно-фінансових установах/ відп. ред. Н.П. Шульга. – Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. – 426 с.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить сторінок, що включає 8 таблиць, 1 рисунок, 15 додатків. Список використаних джерел налічує 55 позиції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛУ БАНКУ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

З метою вивчення теоретичних та практичних проблем формування та оцінювання капіталу банку необхідно виокремити питання визначення сутності поняття «банківський капітал». Розглянемо більш детально сутність поняття «банківський капітал», що вживається в економічній літературі та практиці досить часто і залежно від контексту в цей термін укладається різний зміст. Банківський капітал у фахових джерелах ототожнюється з такими термінами, як «власний капітал», «власні кошти», «банківські ресурси» тощо.

Проаналізуємо підходи вчених до визначення категорії «банківський капітал» та порівняємо їх з законодавчим трактуванням (Додаток А).

Відповідно до проаналізованих визначень «банківського капіталу» його можна розглядати як у широкому, так й у вузькому контексті. Трактування капіталу в широкому розумінні охоплює усі кошти, якими розпоряджається банк, а у вузькому – тільки ті кошти, що належать банку на правах власності й можуть бути використані на покриття збитків.

Незалежно від трактування банківського капіталу, він має певні особливості:

- 1) банківський капітал має лише грошову форму;
- 2) використовується для здійснення банківської діяльності з метою отримання прибутку ;
- 3) банківський капітал містить власний капітал, до якого входять складові, що є стійкими, тобто постійними – це статутний капітал банку та змінні складові — це нерозподілений прибуток;
- 4) достатній рівень банківського капіталу є важливим як для окремого банку, так і банківської системи України, крім того, цей показник є визначальним і для економіки України загалом [21].

Кращому усвідомленню поняття «банківський капітал» сприяє поділ його на окремі складові елементи з подальшим групуванням їх за певними ознаками, тобто здійснення класифікації видів банківського капіталу.

Краще зрозуміти сутність банківського капіталу дає змогу класифікація його за різними ознаками (Додаток Б).

Залежно від того, яку мету і які завдання ставлять при класифікації, можуть застосовуватися різні критерії. Але які б критерії та скільки б їх не використовували при класифікації науковці, слід звернути увагу, що, мобілізуючи вільні кошти одних суб'єктів та передаючи їх іншим, банки завжди здійснюють це для одержання власного прибутку.

Елементами власного капіталу є, перш за все:

- статутний (акціонерний) капітал – формується шляхом емісії акцій або сплатою власниками внесків у статутний фонд (для неакціонерної форми власності);
- резервний капітал – відрахування від прибутку для створення резервного фонду і інших фондів банку (стимулювання, розвитку тощо);
- нерозподілений прибуток – внутрішнє джерело власного капіталу, що утворюється в результаті розподілу прибутку як його нерозподілена частина[12].

Здійснення регулювання банківського капіталу з боку НБУ сприяє забезпеченню стабільності банківської системи надалі. З метою втримання фінансової стійкості і стабільності встановлюють, наприклад, нормативні вимоги до обсягу регулятивного капіталу банку, що є важливим для його діяльності. Основою для визначення регулятивного капіталу є положення Закону України «Про банки і банківську діяльність» [38] та Інструкції «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні», згідно з якою «регулятивний капітал банку – сукупність основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу» [39].

Формуючи методику оцінки власного капіталу, необхідно враховувати той факт, що банківській установі власний капітал потрібен насамперед для

страхування інтересів вкладників і кредиторів. З цього твердження випливає, що першочергове призначення власного капіталу банку полягає у виконанні ним захисної функції. У зв'язку з цим розмір та достатність власного капіталу банківської установи - це важливий фактор надійності її функціонування та, у певній мірі, забезпечення здійснення фінансово-економічної діяльності.

В енциклопедії банківської справи України поняття «достатність капіталу» трактують так: «це показник, що відображає наявність капіталу, достатнього для виконання банком своїх функцій і покриття ризиків, які виникають під час проведення банківських операцій»[11]. Л.О. Примостка ототожнює терміни «достатність капіталу» і «адекватність капіталу», вважаючи, що вони містять «уявлення про банківський капітал як джерело покриття збитків і відображають рівень надійності та ризикованості банку»[37].

На думку інших авторів, «достатність капіталу відображає загальну оцінку надійності банку, обумовлює залежність між величиною капіталу та ризикованістю діяльності банку»[50].

З огляду на представлені завдання було зроблено вибір та обґрунтовано використання методів дослідження.

1. Економіко-статистичного аналізу для вивчення загальних закономірностей і тенденцій розвитку власного капіталу на внутрішньобанківському рівні виходячи з міжнародних вимог і вимог НБУ, використання вітчизняними банками сучасних методів та інструментів у формуванні, використанні і нарощуванні капіталу в умовах економічної нестабільності.

2. Коефіцієнтного аналізу, який дає можливість оцінити рівень концентрації капіталу банків України з допомогою набору коефіцієнтів.

3. Фінансового аналізу, використання якого найбільшою мірою дозволяє проаналізувати оцінку ефективності використання іноземного капіталу у вітчизняних банках[46].

Охарактеризуємо інструментарій аналізу власного капіталу банку. Горизонтальний аналіз власного капіталу банку базується на вивченні динаміки окремих показників, що їх характеризують, у часі. Під час використання даної системи аналізу розраховуються темпи росту (приросту) окремих показників, що характеризують власний капітал банку, в тому числі в розрізі його складових, за ряд періодів та визначаються загальні тенденції їх зміни або тренду.

Вертикальний (структурний) аналіз передбачає визначення структури власного капіталу банку з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат. Під час його здійснення розраховується питома вага окремих структурних складових власного капіталу банку, класифікованого за різними ознаками, залежно від мети, що ставиться банківським аналітиком.

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) передбачає розрахунок відношень між окремими абсолютними показниками, що характеризують власний капітал банку, визначення взаємозв'язків показників.

Порівняльний аналіз базується на співставленні значень окремих груп аналогічних показників між собою. Під час використання цієї системи аналізу розраховуються розміри абсолютних та відносних відхилень показників, що порівнюються[14].

При проведенні оцінки та аналізу банківського капіталу постає завдання вибору показників, які найбільш повно характеризують його стан, рух та ефективність використання. Головними вимогами до показників є всебічність оцінювання результатів формування, використання і нарощування банківського капіталу, їхня достатність за кількістю, можливість їх порівняння та простота розрахунку. При цьому доцільно обирати ті, що майже не корелюють між собою, тоді кожний із них нестиме додаткову інформацію. Представлена система показників, що характеризують результати формування, використання і нарощування капіталу банків (Додаток В)

Показники першої групи, а саме джерел формування капіталу банків, не потребують спеціальних розрахунків, знаходять своє відображення у статистичній звітності та аналітичних матеріалах і надають вихідну загальну інформацію про стан та динаміку банківського капіталу за групами банків. Вибір показників другої групи, індексів концентрації, зумовлений визначенням руху банківського капіталу в банківській системі країни. Третя група показників визначає ефективність використання капіталу банків і представлена такими показниками, як прибутковість капіталу, прибутковість активів, мультиплікатор капіталу тощо. Застосування запропонованого методичного підходу передбачає комплексне використання проведення аналізу процесів формування, використання та нарощування капіталу банків, також можливе його застосування для проведення аналізу кожного окремого процесу. Тобто вивчення конкретних елементів механізму управління капіталом банків залежно від мети проведення аналізу.

Основним органом регулювання стандартів оцінки рівня достатності банківського капіталу на наднаціональному рівні виступає Базельський комітет з питань банківського нагляду. До основних документів Базельського комітету належать: Основні принципи ефективного нагляду 1997 року, «Базель I» 1998 року, «Базель II» 2004 року та «Базель III» 2010 – 2011 років [52].

Технічний час виконання «Базеля III» - 2019 рік, а вже зараз знаходиться на опрацюванні новий проект - «Базель IV», який довершить програму попереднього пакету вимог. Кожна з Базельських угод мала схожу направленість – удосконалення управління банківським капіталом з метою оптимізації процесу управління банківськими ризиками. Це сприятиме усуненню перешкод щодо нормального функціонуванню банків.

Одним із наслідків впровадження міжнародних стандартів Базель III в банківську систему України було прийняття ряду постанов що передбачали збільшення мінімального розміру статутного капіталу банку до 500 млн. грн. Нововведення сприятиме підвищенню рівня капіталізації банків та,

відповідно – зниженню ризиків для вкладників та збільшенню довіри до банків з боку клієнтів.

Актуальні строки приведення банками статутного та регулятивного капіталу до мінімального розміру (згідно Постанови Правління НБУ від 21 грудня 2017 року №136 та № 130, яка набула чинності з 07 листопада 2019 року):

- 300 млн. грн. із 01.01.2021 року;
- 400 млн. грн. із 11.07.2022 року;
- 500 млн. грн. із 11.07.2024 року[35;36].

Національний банк України (далі - НБУ) протягом 2020 року дозволив банкам в Україні мати мінімальний обсяг капіталу 200 млн.грн.

Забезпечення мінімального обов'язкового розміру статутного капіталу та підтримка встановлених нормативів достатності капіталу є основним шляхом забезпечення ефективної діяльності банківської установи та гарантом ефективної роботи банківської системи України у цілому.

Крім питання оцінки обсягу капіталу, важливо визначати рівень його достатності та якості, що забезпечив би довіру до банку з боку вкладників, інвесторів, кредиторів, наглядових органів. Методи розрахунку достатності капіталу являють собою сукупність показників, що встановлюються національними регуляторами та іншими органами та визначають рівень забезпеченості банку власними ресурсами для проведення діяльності з урахування впливу очікуваних та неочікуваних ризиків. З боку НБУ рівень достатності капіталу характеризується виконанням банками нормативів Н1 та Н2. На міжнародному рівні зазначені показники висвітлюються у стандартах Базельського комітету (Базель I, II, III).

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України"[40] та Закону України "Про банки і банківську діяльність"[38] НБУ було ухвалено Постанову від 28.08.2001 № 368, якою затверджено Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків в Україні і яка установлює порядок

визначення регулятивного капіталу банку та економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками (додаток Г).

Н1 Мінімальний розмір регулятивного капіталу. З 11.07.2014 становить 500 млн. грн.

Н2 Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу Н2 - співвідношення РК до сумарної балансової вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику. Повинен становити не менше 10%.

Н3 (з 01.01.2019) Норматив достатності основного капіталу визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику. Повинен становити не менше 7%.

Рис.1.1. Методи розрахунку достатності капіталу банку

*Примітка: складено автором за джерелом[39]

Серед учених і практиків є різні думки щодо доцільного нормативу капіталу банків. Наприклад, Девід Майлз, член комітету з грошової політики Банку Англії, вважає, що капітал банку повинен становити не менше 20% від зважених за ризиком активів банку. Своєю чергою, економісти Анат Адманті і Мартін Хеллвіг у книзі «Нові надії банкірів» пропонують підтримувати банківський капітал на рівні 30% по відношенню до активів. На думку Б. Данилишина, їх уведення в Україні зараз або в найближчому майбутньому не є доцільним [47].

К.Л. Ларіонова вважає, що для оцінювання капіталізації банків недостатньо трьох економічних нормативів НБУ. Це має бути система показників, що дасть комплексну оцінку темпу зростання капіталу, його адекватності сформованим активам, ефективності використання та

взаємозв'язку з іншими чинниками (зовнішніми та внутрішніми), а також визначить рівень достатності капіталу банків за іншими напрямками[26].

Особливу увагу слід приділити нововведенням в документі Базельського комітету з банківського нагляду (Базель III) – буферному капіталу та контрциклічному буфері капіталу [4], а також буферу системної важливості банку.

Для дотримання вимог Базеля III банки України зобов'язані формувати буфери капіталу, а саме буфер запасу (консервації) капіталу, контрциклічний буфер і буфер системної важливості. Вони створюються понад нормативного значення нормативу достатності основного капіталу (НЗ). І тепер на додаток до мінімальних вимог до достатності капіталу для банків також буде встановлено ряд буферів, які мають складатись із елементів основного капіталу(Додаток Д).

Також значну роль в аналізі капіталу банку становить аналіз фінансової стійкості та ефективності діяльності (Додаток Е).

Виконання нових Базельських стандартів щодо достатності капіталу дозволить очистити банківський сектор та залишити на ринку лише ті банки, які здатні витримати жорстку конкуренцію. Важливо, що останнім часом вітчизняне банківське законодавство та методи банків щодо оцінки ризиків значно поліпшились і на сьогодні у більшості випадків збігаються з принципами європейських країн. Деякі вимоги стандартів Базеля-III вже виконуються більшістю українських банків у зв'язку з досить жорсткими нормативами НБУ[52]. Проте, багато українських банків мають низку проблем, які зменшують їхній капітал та негативно впливають на фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та ін.

Проблема визначення оптимального розміру власного капіталу банку стосується відсутності єдиного підходу до визначення рівня капіталізації банків та системного дослідження фінансового механізму капіталізації банків, питань розроблення агрегованої системи індикаторів оцінки капіталу банків, яка б давала змогу виявляти проблеми на ранніх стадіях їх

виникнення, оцінювати рівень капіталізації і прогнозувати тенденції розвитку.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА КАПІТАЛУ ПО БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ ТА ПО ДОСЛІДЖУВАНОМУ БАНКУ

2.1 Аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб»

Зростання ризикованості банківської діяльності в умовах трансформації економіки, зростання її обсягів та поява різноманітних форм зумовлюють необхідність пошуку джерел формування власного капіталу банків задля збільшення обсягу його ресурсної бази. З урахуванням вимог регулюючих органів, для розширення можливостей здійснення активних операцій більшість банків прагне до нарощення обсягу власного капіталу. Тому вирішення проблем та завдань, пов'язаних з формуванням власного капіталу банку є досить актуальною науковою проблемою, яка має безперечне практичне значення.

Охарактеризуємо інструментарій аналізу власного капіталу банку. Горизонтальний аналіз власного капіталу банку базується на вивченні динаміки окремих показників, що їх характеризують, у часі. Під час використання даної системи аналізу розраховуються темпи росту (приросту) окремих показників, що характеризують власний капітал банку, в тому числі в розрізі його складових, за ряд періодів та визначаються загальні тенденції їх зміни або тренду.

Розглянемо динаміку пасивів банківської системи України станом на 31.12.2016 - 31.12.2019 рр. (табл 2.1). Згідно з принципами бухгалтерського обліку в банках їхні фінансові ресурси поділяють на зобов'язання і власний капітал.

Таблиця 2.1

Динаміка основних складових ресурсів банків України упродовж 2016–2019 рр станом на 31.12*

Показники	Сума, млрд. грн				2019 р. до 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення, млрд. грн	Темп приросту, %
Власний капітал	123,7	170,4	154,9	200,8	77,1	62,3
З нього статутний капітал	414,6	474,4	465,5	470,7	56,1	13,5
Зобов'язання	1132,5	1112,3	1204,7	1203,6	71,1	6,3
Усього пасивів	1256,3	1282,7	1393,7	1494,4	238,1	19,0

Примітка: складено автором за даними [31;32]

Наведені в табл. 2.1 дані свідчать про зростання обсягів ресурсної бази банків України: від 1256,3 млрд. грн за 2016 рік до 1494,4 млрд. грн за 2019 рік. Абсолютний приріст обсягу ресурсної бази вітчизняних банків за аналізований період становив 238,1 млрд грн. Проведений аналіз основних показників діяльності банків України засвідчив, що їхній власний капітал упродовж 2016–2019 роки зріс на 77,1 млрд. грн, а зобов'язання банків зросли на 71,1 млрд. грн. Пасиви загалом збільшилися на 238,1 млрд. грн.

Темп зростання ресурсної бази станом у 2019 р. порівняно з 2016 роком - 119%. Найбільший темп зростання спостерігається у власного капіталу банків - 62,3%, найменший - у статутного капіталу - 13,5%.

Отже, головним джерелом формування ресурсної бази банків є їхні зобов'язання, які становлять у середньому 85% загального обсягу ресурсів, що загалом відповідає світовій банківській практиці. Важливу роль в ефективній діяльності банку відіграють власні ресурси, насамперед власний капітал, який використовується для захисту вкладників і кредиторів, для покриття збитків від банківських операцій.

Процес здійснення аналізу структури власного капіталу банку передбачає деталізацію його окремих складових з подальшою їх

характеристикою. Розмір власного капіталу і надалі продовжує бути меншим за статутний капітал, що пояснюється значними збитками банківської системи України.

Вертикальний (структурний) аналіз передбачає визначення структури власного капіталу банку з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат. Під час його здійснення розраховується питома вага окремих структурних складових власного капіталу банку, класифікованого за різними ознаками, залежно від мети, що ставиться банківським аналітиком

Для більш детального аналізу розглянемо показники капіталу АТ «Пумб». Спочатку проаналізуємо показники динаміки його пасивів за 2015-2019 роки (табл 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка основних складових ресурсів АТ «ПУМБ» упродовж 2015 – 2019рр, станом на 31.12.*

Показники	Сума, млн. грн				2019 рік до 2016 року	
	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення, млрд. грн	Темп приросту, %
Власний капітал	4873,2	4048,3	6317	9047,3	4174,1	85,7
З нього акціонерний капітал	3294,5	3294,5	3294,5	3294,5	0	0,0
Зобов'язання	40504,3	41659,0	43547	46369	5864,7	14,5
Усього пасивів	44552,6	46532,3	49865,2	55437,2	10884,6	24,4

*Примітка: складено автором за даними додатку Ж

За даними таблиці 2.2. можна зробити висновок, що величина пасивів АТ «Пумб» зросла за аналізований період на 10884,6 тис.грн, або на 24,4 %. Це було спричинено зростанням величини зобов'язань на 12391,6 тис.грн або на 36,5% та зростанням власного капіталу на 5380,7 тис.грн або на 146,7 %. Величина акціонерного капіталу залишилася незмінною протягом аналізованих років.

Якщо провести порівняння показників динаміки ресурсів по банківській системі в цілому та по АТ «Пумб», то можна зробити висновок, що темп зростання майже всіх показників капіталу АТ «Пумб» перевищує зростання показників капіталу по банківській системі. Протягом аналізованого періоду залишається сталим значення акціонерного капіталу банку, тоді як в цілому це значення зросло на 13,5%.

Проаналізуємо динаміку складових капіталу АТ «Пумб» більш детально за всіма складовими (табл 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка складових власного капіталу АТ «Пумб» протягом 2016-2019 рр, станом на 31.12*

Показники	Сума, млн. грн				2019 рік до 2016 року	
	2016	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення, млрд.грн	Темп приросту, %
Акціонерний капітал	3294,5	3294,5	3294,5	3294,5	0	0,0
Емісійний дохід	101,6	101,6	101,6	101,6	0	0,0
Резерви	2015,3	2028,8	1925,4	2054,6	39,3	2,0
Непокритий збиток/нерозподілений прибуток	-1363,3	-551,7	996,3	3616,5	4979,8	-365,3
Власний капітал усього	4048,3	4873,2	6317	9047,3	4999	123,5

*Примітка: складено автором за даними додатку Ж

З даних таблиці 2.3. видно, що зростанню власного капіталу на протязі 2016-2019 років сприяли такі складові, як:

- зростання резервів банку на 39,3 тис.грн або на 2,0%;
- отримання протягом 2018-2019 рр прибутку, тоді як у 2016-2017 рр банк отримував лише збитки.

Незмінні показники спостерігаються у акціонерного капіталу - 3294,5 тис.грн та емісійного доходу - 101,6 тис.грн.

Розрахуємо показники структури складових власного капіталу АТ «Пумб» за 2016-2019 рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Структура власного капіталу АТ «Пумб» у 2016-2019 рр., станом на 31.12,

%*

Показники	2016	2017	2018	2019
Акціонерний капітал	81,4	67,6	52,2	36,4
Емісійний дохід	2,5	2,1	1,6	1,1
Резерви	49,8	41,6	30,5	22,7
Непокритий збиток/нерозподілений прибуток	-33,7	-11,3	15,8	40,0
Власний капітал усього	100	100	100	100

Примітка: складено автором за даними додатку Ж

З наведених розрахунків можна зробити висновок, що частки складових власного капіталу банку змінилися. Так, у 2015-2018 рр найбільшу частку становив акціонерний капітал - від 41,6 до 54,9%. Найменшу частку - збитки.

У 2019 р. у банку зріс прибуток, який і зайняв найбільшу частку – 40%, що свідчить про зростання ефективності діяльності банку. В додатку В наведена порівняльна таблиця динаміки складових власного капіталу по банках України, найбільших банках та досліджуваному банку станом на 01.09.2020 р.

За даними Додатку К, найбільший розмір статутного капіталу у ПАТ «Приватбанк», при чому в нього також найбільші накопичені збитки минулих років і найбільший прибуток поточного року. Найменші показники власного капіталу у ПАТ «Укрсиббанк».

Розміри резервів у АТ «ПУМБ» перевищують резерви таких банків, як ПАТ «Укрсиббанк» та ПАТ «Альфабанк».

В цілому банківська система України показує збиток у 2016-2017 рр. прибутковими у 2018-2019 рр році стали такі банки, як «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Укрсиббанк» та АТ «Пумб».

Частка власного капіталу комерційного банку у сукупних ресурсах невелика, що зумовлено специфікою банківської діяльності. В цілому по

банківській системі в структурі капіталу переважає статутний капітал, частка якого перевищує 100%, оскільки показник збитку дуже значний. В найбільших банках лише при наявності прибутку, а не збитку, частка статутного капіталу не перевищувала 100%. Від'ємне значення власного капіталу банку означає, що в основному активи банку фінансувалися за рахунок залучених та позичених коштів.

В ПАТ «Райффайзен банк Аваль», АТ «Пумб» та ПАТ «Укрсиббанк» велику частку також становить прибуток поточного року - 20,9, 20,6 та 11,6 % відповідно. Значну частку також становлять резервні фонди - від 11,6 у ПАТ «Укрсиббанк» до 39,8% в «Приватбанк»ю В АТ «Пумб» частка резервів становить 25,2%, що є одним із найвищих показників(Додаток К).

Можна зробити висновок, що власний капітал банків в більшості формується за рахунок статутного фонду, прибутків та резервних фондів. Підбиваючи підсумки проведеного аналізу, ми визначили основні тенденції змін у структурі ресурсної бази банків України. Частка власного капіталу в пасивах банків у досліджуваному періоді залишалася майже сталою і перебувала в межах 10–13%. Це характеризує банки як фінансових посередників, які для забезпечення своєї діяльності використовують переважно залучені кошти.

Отримані результати внаслідок здійснення аналізу власного капіталу українських банків свідчать про нарощення обсягу власного капіталу насамперед за рахунок статутного капіталу, незважаючи на ряд недоліків, які йому притаманні. Аналіз власного капіталу окремо взятого банку АТ «Пумб» показав, що величина його пасивів зросла за аналізований період на 47,3 %. Це було спричинено зростанням величини зобов'язань та зростанням власного капіталу. Величина акціонерного капіталу залишилася незмінною протягом аналізованих років.

Зростанню власного капіталу на протязі 2016-2019 років сприяли такі складові, як зростання резервів банку та отримання протягом 2018-2019 рр прибутку, тоді як у 2016-2017 рр банк отримував лише збитки.

Структура власного капіталу по банках України, найбільших банках та досліджуваному банку показала, що в цілому по банківській системі частка прибутку становить від'ємне значення, а частка статутного капіталу перевищує величину власного капіталу. На противагу, в АТ «Пумб» частка статутного капіталу становить 52,1% Частка резервів - 25,2%, а частка прибутку - 20,6%, що є одними з найкращих показників серед найбільших банків.

2.2 Аналіз індикаторів якості капіталу банків України та капіталу АТ «Пумб»

Більшість вітчизняних банків протягом 2016–2019 років здійснювала нарощування власного капіталу насамперед шляхом збільшення статутного капіталу. Проте варто зазначити, що сукупний власний капітал є меншим, ніж статутний, що пояснюється значними обсягами нагромаджених збитків.

Аналізуючи питання капіталізації банківської системи України, насамперед варто акцентувати увагу на динаміці показників власного, статутного і регулятивного капіталу, порівнювати темпи зростання капіталу та активів і вивчати дотримання банками нормативу адекватності регулятивного капіталу (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка основних показників діяльності банківської системи України у 2016-2019 рр. станом на 31.12*

Показник	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5
Банки, що мають банківську ліцензію	96	82	77	75
Активи, млн..грн	1256299	1333831	1359703	1494960
- темп росту, %	101	106,33	101,57	110,3
Регулятивний капітал, млнгрн	109653,6	115817,6	126116,7	150313,8
- темп росту, %	84,4	105,5	109,87	119
Власний капітал, млн..грн	123784	170389	144272	162491
- темп росту, %	119,4	164,29	84,67	112,5

Продовження табл 2.5

1	2	3	4	5
Статутний капітал, млн.грн	414668	474410	507226	465917
- темп росту, %	200	114	106,9	91
Достатність регулятивного капіталу (Н2), %	12,69	16,1	15,84	19,66
Результат діяльності, млн. грн.	-159388	-26472	10937	59634
Рентабельність активів, %	-12,6	-1,93	1,69	4,35
Рентабельність капіталу, %	-116,74	-15,84	14,67	34,18

Примітки: складено автором за даними [31;32]

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 2.5, слід зазначити, що в 2016, 2017 та 2019 рр. темпи росту власного капіталу перевищували темпи росту активів, а у 2018 рр. темп росту власного капіталу знижувався. Темпи зростання регулятивного капіталу і статутного капіталу є нерівномірними. Крім того, слід зазначити про зростання значущості статутного капіталу у формуванні балансового власного капіталу. У періоді 2018-2019 рр. статутний капітал прийняв тенденцію до зменшення і мав показник росту 91%. Починаючи з 2016 року статутний капітал практично удвічі, а то й у тричі перевищує розмір власного капіталу, що зумовлено рекордними збитками банків України. Підсумовуючи 2016 рік темп росту статутного капіталу становив 200%. Після цього темп росту знову пішов на спад і зменшився до 91%. Регулятивний капітал у 2016 рр. зменшився на 15,6%, що було зумовлено як суттєвим зменшенням кількості банківських установ, так і недостатньою капіталізацією банків. З 2017 року тенденція змінилася і у 2017–2019 рр., темп росту регулятивного капіталу становив більше 100%. Норматив Н2 всі роки був більше 10%, що відповідає достатності капіталу банків України. Проаналізуємо нормативи капіталу АТ «Пумб» (табл 2.6).

Таблиця 2.6 Динаміка нормативів капіталу АТ «Пумб» у 2016-2019 рр., станом на 31.12

Показник	2016	2017	2018	2019
Регулятивний капітал, млн.грн	4023,2	3519,4	5282,2	7914,8
Достатність регулятивного капіталу (Н2), % (не менше 10%)	12,82	11,76	16,34	21,21
Достатність основного капіталу (Н3), % (не менше 7%)	14,03	15,58	17,56	22,48

Примітки: складено автором за даними [44]

З наведених в таблиці 2.6 даних можна зробити висновок, що величина регулятивного капіталу була вища за норматив, показники достатності капіталу Н2 та Н3 теж були вищі з норматив, що свідчить про достатній обсяг капіталу банку.

Порівнявши банківські нормативи капіталу в цілому по банківській системі і по АТ «Пумб», можна зробити висновки, що норматив Н2 в 2016 році був майже однаковий, в 2017 році в АТ «Пумб» він знизився до 11,76%, тоді як по системі в цілому зріс до 16,1%, в 2018 році в банку норматив зріс до 16,34%, а в 2019 році норматив банку становив уже 21.21%, випередивши норматив по системі майже на 2%.

Загальна рентабельність капіталу за аналізовані роки значно зросла, з від'ємного значення -116,74% у 2016 році до 34,18% у 2019 році. Рентабельність капіталу АТ «Пумб» зросла з 11,1% до 34,9%.

Для більш повної характеристики капіталу АТ «Пумб» проаналізуємо інші індикатори його достатності.

Наведені показники аналізуються в динаміці. Їх збільшення позитивно характеризує ефективність використання власного капіталу банку (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз показників достатності власного капіталу АТ «Пумб» у 2016-2019рр., станом на 31.12*

Показник	2016 р.	2017 р.	2018р.	2019р.
1	2	3	4	5
Дані для розрахунку, млн..грн				
Власний капітал (брутто)	4048,3	4873,2	6317	9047,3
Власний капітал (нетто)	4023,2	3519,4	5282,2	7914,8
Статутний капітал	3294,3	3294,3	3294,3	3294,3
Активи банку	44552,6	46532,3	49885,2	55437,2
Чистий прибуток	367,0	785,8	2008,5	2603,7
Прибуток до оподаткування	447,5	952,5	2331,4	3161,0
Зобов'язання	40504,3	41659,0	43547,3	46369,8
Капітал, вкладений у нерухомість, цінності, обладнання	1213,4	1253,8	1415,6	1583,9
Кредити	24755,7	25495,6	27244,3	32886,5
Розрахункові значення				
Рентабельність власного капіталу, %	11,1	19,5	36,9	34,9
Коефіцієнт надійності $\geq 5\%$	10,0	11,7	14,5	19,5

Продовження табл 2.7

1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансового важеля	1000,5	854,9	689,4	512,5
Коефіцієнт достатності капіталу ≥ 10 %	9,1	10,5	12,7	16,3
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	9,1	16,1	31,8	28,8
Коефіцієнт маневрування. $\leq 50\%$	99,4	72,2	83,6	87,5
Коефіцієнт захищеності власного капіталу, $15 \leq 50$ %	30,0	25,7	22,4	17,5
Коефіцієнт концентрації власного капіталу, 15-20 %	9,1	10,5	12,7	16,3
Мультиплікатор капіталу, 12-15	11,0	9,5	7,9	6,1
Співвідношення ВК і кредитів, %	16,4	19,1	23,2	27,5

Примітки: розраховано автором за даними додатку Ж

З розрахунків видно, що рентабельність власного капіталу протягом 2016 -2019 рр. з дуже низької - 11,1% значно зросла – до 36.9% у 2018 році та 34,9% у 2019 році.

Спостерігається також позитивна динаміка коефіцієнту надійності, який показує рівень залежності банку від залучених коштів. Значення коефіцієнту перевищує норматив і має тенденцію до зростання. Співвідношення власного капіталу і зобов'язань зросло, отже банк швидшими темпами нарощує обсяги капіталу, ніж зобов'язань, отже при цьому зменшується залежність банків від залучених коштів. Ризики, які можуть виникнути при залученні коштів на ринку, покриватимуться власним капіталом, який є гарантією банківських зобов'язань. Це свідчить про активізацію своєї діяльності, щодо нарощення власної капітальної бази.

Оберненим показником є коефіцієнт фінансового важеля, який щорічно знижується. Коефіцієнт достатності власного капіталу характеризує достатність власного капіталу для покриття ризиків активних операцій. Лише в 2016 році цей коефіцієнт не відповідав нормативу. В наступні аналізовані роки його значення перевищувало норматив і зростало.

Рентабельність власного капіталу по чистому прибутку теж показує позитивну тенденцію і щорічно зростає. Коефіцієнт маневрування показує максимальну суму, за якої капітал, що залишився (чистий нетто-капітал), забезпечить надійність коштів вкладників та інших кредиторів банку.

Значення коефіцієнту маневрування значно перевищує рекомендоване значення 50%, тому можна стверджувати, що власні ресурси банку приносять дохід.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу характеризує захищеність власного капіталу від інфляції вкладенням коштів у нерухомість, обладнання та інші матеріальні активи. З даних таблиці видно, що коефіцієнт досить високий, на жаль, має тенденцію до зниження.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу визначає рівень капіталу в структурі загальних пасивів. Протягом досліджуваного періоду цей показник досить низький, хоча має тенденція до зростання.

Капітал банку являє собою гарантійний фонд покриття можливих витрат, чим вище числове значення мультиплікатора капіталу, тим істотнішим є потенційний ризик втрат банку. Норматив - в межах 12-15%. В нашому випадку мультиплікатор був близьким до рекомендованого у 2016 році, а в наступних роках і мав тенденцію до зниження.

Співвідношення ВК і кредитів зросло, ця тенденція є позитивною і свідчить про зростання участі банківського капіталу у формуванні кредитного портфелю.

Отже, можна стверджувати, що АТ «Пумб» підтримує і активно управляє капіталом для покриття ризиків, притаманних банківській діяльності. Першочерговими цілями управління капіталом банківської установи є забезпечення дотримання банком зовнішніх вимог до капіталу та утримання високих кредитних рейтингів і належних показників капіталу з метою підтримки свого бізнесу та максимального збільшення біржової вартості акцій.

Підсумовуючи слід зауважити, що низька величина обсягу власного капіталу банків України у порівнянні зі зарубіжними на сьогодні залишається однією з основних проблем. Низький рівень капіталізації банків означає надмірну концентрацію ризиків, обмеження асортименту банківських послуг та збільшення затрат на їх надання.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ КАПІТАЛУ БАНКІВ ТА РЕЗЕРВІВ ЩОДО ЙОГО ЗРОСТАННЯ

3.1 Впровадження стандартів Базеля III щодо капіталу в банках України

Багато банків доклали значних зусиль, щоб перейти на Базель II, тому перехід на Базель III потребує величезних зусиль і коштів, а також часу.

Всі діючі банки можна розділити на 3 види. Види банків представлені у Додатку 3

Перший вид - це ті банки, які без будь-яких проблем переходять на Базель III. Їх особливості - проблем з переходом не виникає, нормативи виконані з запасом і основні показники, наприклад, рентабельність СК в нормі. Однак таких в банківському секторі України мало. Перехід на Базель III вплинув навіть на великі банки, не кажучи вже про невеликі кредитних організаціях [41].

Два інші види можна об'єднати, тому що проблеми існують і у другого, і у третього. Однак узагальнювати їх зовсім не варто, так як банки другої групи, які не можуть перейти знаходяться на рівні нижче тих, хто перейшов, але зіткнувся з проблемами.

Розбивши банківський сектор на дані категорії, можна вивести покрокові рекомендації по переходу на міжнародні системи оцінки достатності капіталу «Базель III».

Розроблений спосіб переходу включає в себе 4 пункти, представлених в додатку К

Розглянемо кожен крок окремо. Будь-який з них містить в собі покрокові інструкції, дотримуючись яких перехід на нові стандарти можна зробити менш болючим.

Етап 1 - проведення аналізу власного капіталу банку представлений на в Додатку Л

Пройшовши перший етап, менеджери, які займаються оцінкою капіталу банку, розумітимуть які статті балансу «тендітні» і ненадійні. Перший етап показує, завдяки чому формується власний капітал на протязі аналізованого періоду, при проходженні даного етапу.

Наприклад, при невеликому базовому капіталі й вагомійшому додатковому на 3 етапі виникнуть труднощі, так як норматив достатності базового капіталу, швидше за все не буде дотриманий, тому важливо провести на першому етапі аналіз самого капіталу банку і усунути виявлені проблеми. При виявленні численних проблем, можливо, необхідно переглянути проведену політику банку.

Другий етап включає в себе моніторинг банківських ризиків Додаток М

Другий етап є практично найважливішим, тому що від нього залежить і третій етап і четвертий. Неправильно проаналізовані ризики вплинуть на нормативи достатності власного капіталу і ускладнять ситуацію.

Банки, що належать до другої групи (ті, які не можуть перейти на нові стандарти) часто залишаються на цьому рівні оцінки достатності, так як у них немає системи моніторингу ризиків, немає баз даних, немає необхідної кваліфікації співробітників, а також ІТ - технологій [42].

Все це вимагає значних витрат, які банки не можуть собі дозволити, особливо, якщо мова йде про дрібні кредитні організації.

Велика проблема полягала також у тому, що перехід на Базель III почався в той час, коли ще не закінчився перехід у деяких банків на Базель II. Це створило великі проблеми і продовжує позначатися в діяльності всіх банків України.

Дані проблеми на даному етапі можна вирішити тільки покроковим впровадженням системи управління ризиками в банківській структурі. Можливо, було б простіше, якби існували певні обумовлені ІТ-технології, а також організовувалися додаткові курси перекваліфікації працівників банків. В оцінці ризиків необхідно мати досвід, так як робота з такими системами ризик-менеджменту, як, наприклад, VaR, вимагає певних знань і умінь [43].

Саме у 2 групу включаються ті банки, які не можуть впоратися з другим етапом. Банки, що належать до 3 групі, на даному етапі так само піддаються труднощам. Їхні проблеми в основному через зниження нормативів достатності власного капіталу або зовсім невідповідність цим нормативам, але вони, принаймні, здатні дістатися і подолати 3 етап.

Третій етап представлений в Додатку Н

На даному етапі помітно, що в Базелі III капітал враховується жорсткіше, ніж в попередніх положеннях. Акцент зроблений на використанні стійкого і надійного капіталу.

Вимоги до капіталу збільшилися і внаслідок цього знизилися нормативи банків. До того ж були введені буфера, які зможуть допомогти банкам пережити непередбачені ситуації.

Для формування буфера необхідний капітал, тому банкам необхідно в найкоротші терміни його наростити. Швидше за все, нарощення стане причиною відволікання капіталу від кредитування, і це може позначитися на зміні процентних ставок по кредитах.

Подолання даного етапу покаже, чи здатний банк відповідати міжнародним стандартам оцінки капіталу. Якщо так, то банкам можна про всяк випадок зайнятися стратегією нарощення капіталу, якщо немає, то необхідно заново проаналізувати зроблені розрахунки і виявити причини недотримання мінімальних нормативів.

На 4 етапі відбувається пошук способів вирішення проблем, що виникли на 3 етапі, а у кого їх немає, розробляється система нарощення капіталу. Іноді банк не може сам впоратися з труднощами, тому йому необхідно звернутися за допомогою до Національного банку. Схема дій банку в даному випадку представлена в додатку П.

Деякі банки не змогли подолати проблеми, що виникли на четвертому етапі, і в кінцевому варіанті позбулися ліцензії. Фонд гарантування вкладів порадив, що не варто вкладатися в такі банки, так як реструктуризація не допоможе повернути їм місце в банківському секторі. Банки, нормативи

яких не дотримуються встановлених Національним банком значень, повинні в першу чергу знайти проблему.

До знаходженню проблеми можна підійти з аналізом чисельника і знаменника у формулі нормативів достатності капіталу.

Проаналізувавши кожну складову можна зрозуміти, що вплинуло на отриманий результат. Проблеми в чисельнику в першу чергу пов'язані з недостатністю величини власного (базового, основного) капіталу [46].

Недостатність капіталу можна усунути тільки або випуском додаткових цінних паперів, що збільшить статутний капітал (мінуси - можливо, спричинить за собою втрату контролю над банком або призведе до знецінення цінних паперів), або нарощенням прибутку, як звітного періоду, так і минулих років. Нарощення прибутку можна досягти, збільшуючи обсяг кредитування, однак процентні витрати так само зростуть.

Після цього можна виплатити дивіденди по акціях. Це не допустить зниження ринкової вартості акцій банку та попит на акції не впаде. В крайньому випадку, можна продати деякі активи або самі акціонери можуть внести додаткові внески [47].

Брак додаткового капіталу може компенсуватися за рахунок отримання субординованих кредитів, але все ж таки це кредит і сильно покладатися на нього не варто, хоч він і отриманий за вигідними умовами [48].

В крайньому випадку, при нестачі капіталу є варіант злиття або поглинання. Однак варто враховувати, що разом з величиною власного капіталу збільшаться так само і активи банку.

Пошук і рішення проблем невідповідність нормативам відбувається на 4-му етапі. Четвертий етап представлений в додатку Р.

Аналіз знаменника так само важливий. Саме в нього включаються всі активи, зважені за рівнем ризику. Неправильний облік кредитного, ринкового або операційного ризику призведе до того, що норматив достатності власного капіталу буде низьким.

Якщо норматив не відповідає мінімальним вимогам, то варто після перших двох пунктів проаналізувати знаменник. Близько 80-90% в структурі знаменника займають ризики. Необхідно заново зважити наявні активи, так як допущення помилки могло спричинити за собою такі результати.

Зважування варто робити різними методами, такими, як VaR, IRB - підхід на основі внутрішніх рейтингів, стандартизований або індикативний підхід для врахування операційного ризику, а також слід використовувати спеціалізовані програми, такі як Portfolio Safeguard (PSG).

При виявленні проблем з кредитним ризиком, необхідно проаналізувати структуру своїх позичальників, можливо, встановити ліміт кредитування або диверсифікувати портфелі позик, а також спробувати перейти до більш ретельного зважування позичальників, тому що саме так вивільниться капітал.

При проблемах з ринковим ризиком необхідно використовувати форвардні / ф'ючерсні контракти, опціони, свопи, а також провести диверсифікацію портфеля цінних паперів.

При завищених операційних ризиках слід в першу чергу виявити збитки від помилкових процесів, факти шахрайства, системні збої. Після виявлення слід розібратися в причинах даних порушень і спробувати усунути їх в подальшому.

Дотримання даної рекомендації, що складається з 4 етапів, дозволить покроково перейти на міжнародні стандарти оцінки власного капіталу «Базель III», знизити різні ризики, а також не допустити непередбачених ситуацій, так як контроль поширюється на багато методи і структури банку і охоплює різні сфери діяльності.

3.2 Заходи щодо зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості

Остання світова фінансово-економічна криза стала показовим тестуванням українських банків на фінансову стійкість та виявила критичні недоліки усього банківського сектору, такі як: зниження обсягів фінансування та капіталізації банків, що викликало підвищення вартості банківських ресурсів та дефіцит їх ліквідності; залежність банків від зовнішнього кредитів та кредитування у іноземній валюті, відсутність прозорості банківського сектору.

Нарощення масштабів кризи в економіці, загострення конкуренції та підвищення ризиків у діяльності українських банків стали причиною погіршення фінансового стану та банкрутства як малих та середніх, так і великих системних банків. Усе це дозволило виявити проблеми ефективності регулюючих заходів держави щодо забезпечення фінансової стійкості банків, а також недосконалості системи корпоративного банківського менеджменту.

В Україні сукупний обсяг власного капіталу дорівнює обсягу власного капіталу європейського банку середнього рівня і набагато нижче обсягу власного капіталу найбільших банків розвинених країн світу. Порівняно низька величина обсягу власного капіталу комерційних банків України на сьогодні залишається однією з основних проблем ефективності банківської системи України. Низький рівень капіталізації банків означає надмірну концентрацію ризиків у банківській діяльності, обмеження асортименту фінансових послуг та збільшення затрат на їх надання. Втрата капіталу робить неможливим функціонування банку і може призвести до його банкрутства [12].

Проаналізуємо показники капіталізації банків України (Додаток С).

Наведені дані показують, що значення частки власного капіталу банків України у ВВП упродовж 2016–2017 рр. суттєво не змінювалося і за станом на 31.12.2017 р. становило 5,7%. В подальші роки 2018-2019 частка

власного капіталу у ВВП зменшилася до 4,1%. Водночас, темпи зростання власного капіталу банків випереджали темпи зростання ВВП. Це свідчить про зростання власного капіталу банків і збільшення їх капіталізації, потреба у якій виникла у 2017 році. Тому в майбутньому, враховуючи жорсткі вимоги до достатності капіталу банків, існує ймовірність досягнення рівня капіталізації зарубіжних країн.

На прикладі АТ «ПУМБ» спрогнозуємо майбутній рух обсягу власного капіталу банку (Додаток Т).

За даними банку в програмі EXCEL було розраховано тренд за лінійним рівнянням з прогнозом власного капіталу АТ «Пумб» до 2023 року. Відповідно, в 2020 році власний капітал банку буде становити приблизно 10000 млн.грн., в 2021 році-11700 млн.грн, в 2022 році - 13000 млн.грн і в 2023 році – 15000 млн грн. Тобто рівень капіталізації банку буде зростати. На нашу думку, це стане можливим за рахунок капіталізації прибутку банку, величина якого щорічно збільшується.

Базельський комітет встановив амбіційну мету: в майбутньому банки зобов'язані оцінювати ризики та потреби у капіталі на основі оновлених стандартизованих моделей. Такі зміни мають полегшити зіставлення та порівняння ризиків й рівнів капіталізації різноманітних банків, швидко виявляючи можливі нестійкості. Однак досягнення бажаних результатів є складним, затратним та ризиковим, оскільки отриманий результат може значно відрізнятись від запланованого.

Відповідно до оприлюдненої Національним банком Програми дій на 2020 рік, яка є частиною глобальної середньострокової дворічної Стратегії, український центральний банк визначає наступні кроки до досягнення основних стратегічних цілей та підвищення фінансової стійкості банківської системи:

1. Посилення ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду, зокрема шляхом удосконалення аналізу банківських стратегій та побудови життєздатних бізнес-моделей, посилення суворості сценаріїв щорічного

стрестестування та підвищення контролю за операціями банків із пов'язаними особами.

2. Скорочення обсягів проблемних банківських кредитів та відновлення кредитування, шляхом розроблення чітких покрокових інструкцій до виконання, спрощення процедури стягнення застави за кредитами та заохочення розвитку вторинного ринку проблемних заборгованостей, підвищення захисту прав кредиторів на основі вдосконаленої процедури банкрутства і розширення інституту приватних виконавців, ліквідації обмежень щодо прийому землі як застави з урахуванням законодавства та формування нових інструментів розвитку кредитування, започаткування процентних свопів[15].

Центральний банк також висловив рекомендації українським банкам, які вважає найголовнішими у нинішній ситуації, а саме: активізувати роботу з непрацюючими кредитами, звертати більше уваги на оцінювання кредитного ризику за споживчими кредитами, обираючи більш консервативні підходи, уникати підвищення доларизації балансів, активно залучати та утримувати більш стійкі довгострокові ресурси задля підвищення загальної строковості, дотримуватись стандартів кредитування та слідкувати за рівнем концентрації корпоративних позичальників.

У 2020 році НБУ зобов'язав банки протягом трьох кварталів поступово завершити виконання плану впровадження вимог Положення про організацію процесу управління проблемними активами, зокрема створити на постійній основі окремий структурний підрозділ, що спеціалізується на роботі з непрацюючими активами, та комітет з питань управління НПА – для тих банківських установ, що характеризуються вищим рівнем проблемних кредитів, а також сформувати стратегію та оперативний план, у які включити цільові показники їх скорочення та окреслити період, фінансові, організаційні та технологічні заходи виконання.

Окрім того, українські банки очікують підвищення обов'язкового буферу консервації капіталу (1,25%), активізації буферу системної

важливості та оновлення переліку ризиків, під які необхідно тримати капітал, тому банкам потрібно проводити збалансовану дивідендну політику, аби мати змогу виконувати посилені вимоги до капіталу. Також новою обов'язковою вимогою для системно важливих та рекомендованою для решти банків має стати розробка планів відновлення діяльності на випадок настання кризи. Подання планів необхідно виконати до 4 кварталу 2020 року.

На початку 2022 року НБУ відповідно до Базеля III планує встановити вимоги до банків щодо покриття капіталом операційних ризиків, для підготовки до переходу банки матимуть два роки, а отже перехід до нових вимог за умов поточної високої прибутковості банків протікатиме без ускладнень[32].

За попередніми прогнозами дана група ризикових активів становитиме 19% у загальних зважених на ризик активах. Утримання капіталу під операційний ризик надалі збільшить стійкість окремих банків та системи загалом до неочікуваних кризових подій [44]. Наразі НБУ успішно виконав план щодо «вирішення проблем минулого», як очищення банківської системи від неплатоспроможних фінансових установ та підвищення капіталізації, та перейшов до наступного етапу реформування – закладання фундаменту стійкої банківської системи та стабільного економічного розвитку, проте для його забезпечення необхідна злагоджена робота усіх учасників фінансового ринку: НБУ, банків та небанківських фінансових установ, регуляторів та державних органів влади.

На нашу думку, розробка заходів щодо нарощення капіталу банків є необхідною як на макро-, так і на мікрорівні. На макрорівні слід підвищити регуляторні функції НБУ в зазначеному процесі, вдосконалити відповідну законодавчо-нормативну базу, сприяти концентрації капіталу в банківській сфері шляхом злиття та поглинання банківських установ. На мікрорівні заходи щодо збільшення власного капіталу мають розроблятися кожним банком щодо загальної стратегії розвитку банку, його управління активами і пасивами, допустимого рівня ризику, а також очікуваного рівня доходності.

Головними джерелами збільшення власного капіталу комерційного банку є проведення додаткових емісій акцій, реінвестування прибутку, капіталізація дивідендів, залучення коштів на умовах субординованого боргу[47].

Отже, проблема капіталізації - це проблема загальної фінансової стабільності та автономності банківської системи, а отже, проблема належного обслуговування банками прийнятих на себе грошових зобов'язань. Проблема капіталізації - це проблема формування фінансового фундаменту банківської системи. Від його якості залежить надійність всієї економічної системи та динаміка подальшого розвитку.

Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, щоб вирішити проблему щодо підвищення рівня капіталізації та надійності АТ «Пумб» було б доцільно:

- направити частину чистого прибутку на збільшення капіталу банку;
- залучати співвласників банку до здійснення інвестицій у капітал, який спрямовується на капіталізацію банку;
- стимулювати приплив капіталу у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів, у тому числі портфельних інвесторів;
- створення відділу керування капіталом банку;
- додаткові емісії акцій для залучення нових акціонерів.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що зростання капіталізації — головна передумова широкомасштабної участі українських банків у соціально-економічному розвитку країни. Підвищення рівня капіталізації вітчизняних банків посилить їх конкурентоспроможність на світовому фінансовому ринку і забезпечить стабільність та надійність усієї економіки України на шляху інтеграції у світове господарство.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі було розглянуто питання визначення достатності капіталу банку та методів його оцінювання. За результатами досліджень, проведених в роботі, можна зробити наступні висновки.

1) Дослідивши теоретичні засади капіталу банку та інструментів його оцінювання, ми дійшли до висновків, що «банківський капітал» - це усі кошти, якими розпоряджається банк, або тільки ті кошти, що належать банку на правах власності й можуть бути використані на покриття збитків. Достатній рівень банківського капіталу є важливим як для окремого банку, так і банківської системи України, оскільки власний капітал потрібен насамперед для страхування інтересів вкладників і кредиторів, крім того, цей показник є визначальним і для економіки України загалом. Наведено основні елементи банківського капіталу.

Обґрунтовано використання методів дослідження капіталу банку: економіко-статистичний аналіз, коефіцієнтний аналіз та фінансовий аналіз (аналіз фінансової стійкості та ефективності). За вимогами Базельського комітету повинні регулюватися: мінімальний розмір статутного капіталу, регулятивного капіталу, нормативи достатності регулятивного та основного капіталу, буфери капіталу, а саме буфер запасу (консервації) капіталу, контрциклічний буфер і буфер системної важливості. Проблема визначення оптимального розміру власного капіталу банку стосується відсутності єдиного підходу до визначення рівня капіталізації банків.

2) Провівши аналіз динаміки та структури капіталу банків України та АТ «Пумб» то можна зробити висновок, що темп зростання майже всіх показників капіталу АТ «Пумб» перевищує зростання показників капіталу по банківській системі. Протягом аналізованого періоду залишається сталим значення акціонерного капіталу банку, тоді як в цілому це значення зросло на 13,5%. В структурі капіталу АТ «Пумб» у 2015-2018 рр найбільшу частку

становив акціонерний капітал - від 41,6 до 54,9%. Найменшу частку - збитки. У 2019 р. у банку зріс прибуток, який і зайняв найбільшу частку - 40%, що свідчить про зростання ефективності діяльності банку. Структура власного капіталу по банках України, найбільших банках та досліджуваному банку показала, що в цілому по банківській системі частка прибутку становить від'ємне значення, а частка статутного капіталу перевищує величину власного капіталу. На противагу, в АТ «Пумб» частка статутного капіталу становить 52,1% Частка резервів - 25,2%, а частка прибутку - 20,6%, що є одними з найкращих показників серед найбільших банків.

В цілому банківська система України показує збиток у 2016-2017 рр. прибутковими у 2018-2019 рр році стали такі банки, як «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Укрсиббанк» та АТ «Пумб». Можна зробити висновок, що власний капітал банків в більшості формується за рахунок статутного фонду, прибутків та резервних фондів.

3) Провівши аналіз індикаторів якості капіталу банків України було визначено, що темпи зростання регулятивного капіталу і статутного капіталу є нерівномірними. Починаючи з 2016 року статутний капітал практично удвічі, а то й у тричі перевищує розмір власного капіталу, що зумовлено рекордними збитками банків України. Регулятивний капітал у 2016 рр. зменшився на 15,6%, що було зумовлено як суттєвим зменшенням кількості банківських установ, так і недостатньою капіталізацією банків. З 2017 року тенденція змінилася і у 2017-2019 рр., темп росту регулятивного капіталу становив більше 100%.

Норматив Н2 всі роки був більше 10%, що відповідає достатності капіталу банків України.

Що стосується АТ «Пумб», то величина регулятивного капіталу була вища за норматив, показники достатності капіталу Н2 та Н3 теж були вищі з норматив, що свідчить про достатній обсяг капіталу банку.

Порівнявши банківські нормативи капіталу в цілому по банківській системі і по АТ «Пумб», можна зробити висновки, що норматив Н2 в 2016

році був майже однаковий, в 2017 році в АТ «Пумб» він знизився до 11,76%, тоді як по системі в цілому зріс до 16,1%, в 2018 році в банку норматив зріс до 16,34%, а в 2019 році норматив банку становив уже 21.21%, випередивши норматив по системі майже на 2%.

Можна стверджувати, що АТ «Пумб» підтримує і активно управляє капіталом для покриття ризиків, притаманних банківській діяльності. Банк управляє структурою капіталу та відповідно змінює її з огляду на зміни в економічних умовах та показниках ризику його діяльності.

З метою удосконалення інструментарію оцінювання капіталу банків та резервів щодо його зростання були розроблені наступні пропозиції:

1) Розбивши банківський сектор на три категорії, можна вивести покрокові рекомендації по переходу на міжнародні системи оцінки достатності капіталу «Базель III». 1-й крок - проведення аналізу власного капіталу банку; 2-й крок - моніторинг банківських ризиків; 3-й крок - перевірка відповідності міжнародним стандартам оцінки капіталу; 4-й крок - відбувається пошук способів вирішення проблем, що виникли на 3 етапі, а у кого їх немає, розробляється система нарощення капіталу. Іноді банк не може сам впоратися з труднощами, тому йому необхідно звернутися за допомогою до Національного банку. Дотримання даних рекомендацій дозволить покроково перейти на міжнародні стандарти оцінки власного капіталу «Базель III», знизити різні ризики, а також не допустити непередбачених ситуацій, так як контроль поширюється на багато методи і структури банку і охоплює різні сфери діяльності.

2) Для зміцнення капітальної бази банку та поліпшення її якості було запропоновано наступні заходи:

- поліпшити якість капіталу та забезпечити достатній рівень покриття ним ризиків, що приймаються банком;
- стимулювати залучення власного банківського прибутку для інвестицій у капітал шляхом звільнення від оподаткування частини прибутку, спрямовану на підвищення рівня їх капіталізації, стимулювати інвесторів

звільненням від податків на прибуток, який спрямовується на капіталізацію банку;

- стимулювати приплив капіталу у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів, у тому числі портфельних інвесторів;
- з метою уникнення можливого деструктивного впливу міжнародних фінансових потоків на банківську систему України, потрібно встановити економічну межу оптимального впливу зарубіжного капіталу на вітчизняні банки на рівні 40-45% від капіталу усіх банків.

Для АТ «ПУМБ» пропонуються наступні заходи:

- направити частину чистого прибутку на збільшення капіталу банку;
- залучати співвласників банку до здійснення інвестицій у капітал, який спрямовується на капіталізацію банку;
- стимулювати приплив капіталу у банки за рахунок активного залучення коштів акціонерів, у тому числі портфельних інвесторів;
- створення відділу керування капіталом банку;
- додаткові емісії акцій для залучення нових акціонерів.

Отже, надійність та ефективність функціонування банківської системи, її здатність задовольняти потреби економічних суб'єктів у необхідних грошових ресурсах значною мірою обумовлені величиною банківського капіталу. Підвищення капіталізації вітчизняної банківської системи сприятиме зростанню її надійності і конкурентоспроможності та, як наслідок, економічній стабілізації в країні загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики / М. Д. Алексеєнко : монографія. – К. : КНЕУ, 2002. – 276 с.
2. Аналіз банків України: огляд, графіки, факти / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bankografo.com/analiz-bankiv/bankivskaa-analityka.html>. – Назва з екрана.
3. Бова Н.В. Особливості формування ресурсної бази банків в Україні [Електронний ресурс] / Н.В. Бова // Ефективна економіка. – 2015. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4060>.
4. Вдовенко Л.О. Високий рівень капіталізації – основа зміцнення банківської системи України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. № 4. 2017. С. 84–96.
5. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник / О. Д. Вовчак, Н. Н. Рушишин, Т. Я. Андрейнів. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
6. Воронова Н.С. Підходи к структурированию понятійного апарата теорії банківського капіталу / Н.С.Воронова, О.С. Мирошніченко // Банківське делопроцедування. – 2013. – 34(562). – С. 9-19.
7. Гайдаржійська О. М. Практичні основи аналізу та оцінки капіталу банку / О. М. Гайдаржійська, Т. Г. Щепіна, В. П. Отрошко // Молодий вчений. - 2017. - № 7. - С. 416-421. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_7_95.
8. Грудзевич Я. В. Капіталізація банківської системи України на сучасному етапі. *Вісник Університету банківської справи*. 2016. № 1–2. С. 24-29
9. Дані фінансової звітності банків України за 2020 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
10. Дмитришин М. В. Оцінка ефективності функціонування власного капіталу комерційного банку [Електронний ресурс] / М. В. Дмитришин, Г. Я. Базилів // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 2. – С. 147-154. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2015_2_22
11. Енциклопедія банківської справи України / [редкол.: В.С. Стельмах та ін.] - К.: Молодь, Ін Юре, 2001. - 680 с.
12. Єгорова О. А. Економічна сутність категорії "капітал банку" та його класифікація / О. А. Єгорова // Управління розвитком. - 2014. - № 10. - С. 18-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_8.
13. Єріс Л. М. Методичні підходи щодо оцінки достатності власного капіталу банку [Електронний ресурс] / Л. М. Єріс // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2013. – Вип. 37. – С. 76-83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2013_37_9
14. Жердецька Л. В. Обґрунтування методичних засад оцінки достатності власного капіталу для покриття ризиків банківської діяльності [Електронний ресурс] / Л. В. Жердецька // Наука й економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 19-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nie_2014_1_4

15. Жердецька Л. В. Розвиток методичних підходів до оцінки капіталу банків під операційний ризик [Електронний ресурс] / Л. В. Жердецька // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 3. – С. 125-129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_3_
16. Загородній А. Г. Словник банківських термінів. Банківська справа: Термінологічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, О. М. Сліпушко, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко – К. : Вид-во “Аконіт”, 2000. – 605 с.
17. Значення економічних нормативів по системі банків України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661578>.
18. Індикатори фінансової стійкості та довідкові дані по Україні. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=50772>.
19. Коваленко В. Оцінка впливу монетарної та регуляторної політики центрального банку на розвиток банківського капіталу [Текст] / В. Коваленко, В. Прадун // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6(60). – С. 16 – 27.
20. Коваленко В.В. Достатність капіталу у забезпеченні стабільного розвитку банків України / В.В. Коваленко // Стратегічні пріоритети. № 2(43). 2017. С. 73–80.
21. Коваль С. Теоретичні основи формування механізму власного капіталу банку / Коваль С. // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 1. – С. 106-116.
22. Коренева О. Стан капіталізації банківської системи України та оцінка можливостей покриття банківських ризиків капіталом [Електронний ресурс] / О. Коренева, Я. Кузніченко // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 10. – С. 43-50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_10_16
23. Куліш Г.П. Механізм формування капіталу банку в сучасних умовах / Г.П. Куліш, Ю.В. Кірсенко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 674-675.
24. Кульчицький М. І. Аналіз капіталізації банківського сектору України у кризовий та посткризовий періоди [Електронний ресурс] / М. І. Кульчицький, І. С. Кирилейза // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.9. – С. 225-232. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlts_2012_22
25. Ларікова Т. В. Оцінка достатності регулятивного капіталу банків [Електронний ресурс] / Т. В. Ларікова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2014. – Вип. 1. – С. 173-183. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_1_16
26. Ларіонова К.Л. Достатність власного капіталу банків України в 2015– 2017 роках: стан, проблеми та шляхи вирішення. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2018. № 22. С. 811-818
27. Лисенок О. В. Оцінка достатності власного капіталу банків [Електронний ресурс] / О. В. Лисенок // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 1. – С. 63-67. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_1_15
28. Масюк Ю. В. Особливості оптимізації управління капіталом в умовах кризи / Ю. В. Масюк, Л. І. Бровко // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія Економіка. – 2011. – № 33. – С. 181–185.

29. Мітенко С. Сутність економічного капіталу та його роль у забезпеченні фінансової стійкості банку / С. Мітенко // Вісник НБУ. – 2008. – № 1. – С. 58–64.
30. Момот О. М. До питання науково-видового подання банківського капіталу / О. М. Момот // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2018. - Вип. 2. - С. 178-185. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2018_2_27.
31. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=34661577>.
32. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрану
33. Павелко О. В. Аналіз власного капіталу банку: організаційно-методичні аспекти [Електронний ресурс] / О. В. Павелко // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 294-303. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgr_ekon_2014_1_34
34. Папаїка О. О. Оцінка економічного тяжіння нормативів капіталу, ліквідності та ризику банків [Електронний ресурс] / О. О. Папаїка, В. А. Косошов // Бізнес Інформ. – 2013. – № 3. – С. 293-298. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_3_54
35. Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 21 грудня 2017 року № 136. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua>
36. Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 07 листопада 2019 року № 130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130500-19#n5>
37. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. - 2-ге вид., доп. і перероб. / Л.О. Примостка. - К.: КНЕУ, 2004. - 468 с.
38. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 7.12.2002 р. №2121-III. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
39. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : постанова Правління Національного банку України від 28.02.2001 № 368. Дата оновлення: 29.03.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
40. Про Національний банк України: закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Дата оновлення: 20.03.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
41. Продан Д. І. Дослідження структури власного капіталу українських банків / Д. І. Продан. // Ефективна економіка. - 2013. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_45.
42. Роуз Питер С. Банковский менеджмент / Питер С. Роуз ; [пер. с англ. со 2-го изд.] – М. : Дело, 1995. – 768 с.

43. Солошенко В. В. Економічна сутність банківського капіталу / В. В. Солошенко, В. Є. Волохата // Молодий вчений. - 2017. - № 1. - С. 701-704. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_1_170.
44. Статистика банку., офіційний веб сайт банку «ПУМБ» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://about.pumb.ua/ru/finance/annual_reports
45. Чеберяко О.В., Рябокони О.О. Структура капіталу банків України та його характеристика // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3(21). – С. 77-82
46. Ткаченко Є. Капітал банку: теоретичні засади визначення його сутності / Є. Ткаченко, О. Яришко, Ю. Романова // Економічний аналіз. - 2013. - Т. 12(2). - С. 102-105. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12(2)_22).
47. Три аргумента в пользу повышения капитализации банков. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/06/06/28223761/>(дата звернення 30.03.2020).
48. Фостяк В. В. Теоретико-методичні підходи до аналізу власного капіталу банків України / В. В. Фостяк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2013. - Вип. 1. - С. 303-313. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2013_1_40.
49. Фостяк В.В. Шляхи підвищення капіталізації банків України. Financialandcreditactivity: problemsoftheoryandpractice. 2012. № 12. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/28836/25819>.
50. Шапран В.С. Скільки капіталу сьогодні потрібно вітчизняним банкам? / В.С. Шапран // Фондовый рынок. - 2012. - №6. - С. 14-16.
51. Юшко С. В., Лугова А. Критичний аналіз економічної сутності поняття «Капітал підприємства» / С. В. Юшко, А. Лугова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 36. – С. 234-238
52. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. January 2013 (PDF, 75 pages). – [Електронний ресурс]. URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
53. Gudź P. V. Аналіз капіталізації комерційних банків України та шляхи її нарощення [Електронний ресурс] / P. V. Gudź, P. V. Фірман // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 241-247. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_3_38
54. Brigham, Eugene F ..Fundamentals of financial management [Text]: translated from English. / EF Brigham; State National University named after Т.Г.Шевченка. Department of Finance, Money Circulation and Credit. - К.: ВАЗАКО: Молодь, 1997. - 1000 с.
55. Sinky J.- Jr. Financial management in a commercial bank and in the financial services industry / Joseph Sinkimle. / Per. from English - М.: Alpina Business Books, 2007 .-- 1018 p.

Додаток А

Тлумачення терміну «банківський капітал» у законодавчих актах та фахових джерелах*

№	Джерело	Визначення
1	Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань
2	Коваль С.	Капітал банку – кошти, спеціально створені фонди та резерви, призначені для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків, і які перебувають у користуванні банку. Отже, капітал банку визначається як власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань.
3	Енциклопедія банківської справи України / редкол.	Сукупність грошових капіталів (власний і залучених коштів), якими оперують банки... вони приносять власнику банківський прибуток
4	Алексеєнко М. Д.	грошові кошти та виражену в грошовій формі частку матеріальних, нематеріальних і фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків та використовуються ними для здійснення операцій із розміщення коштів і надання послуг з метою одержання прибутку
5	РоузПитер С.	Кошти, що внесені до банку його власниками і складаються з акціонерного капіталу, резервів та нерозподіленого прибутку
6	Мітенко С.	Капітал банків – чисті активи банку, які дорівнюють різниці між сумою активів і пасивів
7	Загородній А. Г.	сукупність грошових капіталів (власних і залучених коштів), якими оперують банки. Будучи вкладеними в банківську справу, вони приносять власнику банківський прибуток
8	Куліш Г.П.	сукупність банківських ресурсів у матеріально-речовій формі, у формі нематеріальних та фінансових активів, що виражені у грошовій формі, сформовані за рахунок власних коштів, залучених і позичених коштів на грошовому ринку, які використовуються банком для здійснення банківської діяльності задля одержання прибутку
9	Ткаченко Є.	банківський капітал – це капітал, сформований за рахунок власних коштів, тобто залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань, залучений з метою здійснення банківської діяльності задля одержання прибутку.
	Солошенко В. В.	капітал банку – це окремий об'єкт управління, який включає власні кошти засновників (акціонерів, власників) банку, що об'єднанні у фонди і резерви і здатні забезпечити проведення банківських операцій з надання послуг із досягненням певної величини економічної вигоди.

*Примітка: складено автором за джерелами [1;7;9;11;12;14;19;22;23;24]

Класифікація видів власного капіталу *

№	Ознака	Вид капіталу	Характеристика
1	2	3	4
1	Організаційно-пра вова форма діяльності банку	а) акціонерний власний	Формується від випуску та розміщення акцій
		б) пайовий власний капітал	Формується за рахунок внесків коштів та майна (паїв) учасників.
2	Форма інвестування	а) власний капітал у грошовій формі	Чинним законодавством України передбачено формування власного капіталу лише у грошовій формі в національній та вільноконвертованій валюті.
		б) власний капітал у матеріально-речовій формі	Власний капітал у даній формі формується у вигляді будівель, споруд, обладнання тощо
		в) власний капітал у формі фінансових активів	Власний капітал у даній формі формується у вигляді внесків до нього акцій, облігацій тощо.
3	Форма власності	а) приватний власний капітал	з. Власний капітал заснований на власності фізичної особи.
		б) колективний власний капітал	Власний капітал заснований на власності колективу, різних видів господарських товариств та підприємств.
		в) державний власний капітал	Права власності на капітал банку належить державі в особі державних органів.
4	Резидентність	а) національний власний капітал	Власний капітал, що сформований і належить за правом власності юридичним та фізичним особам - резидентам України
		б) іноземний власний капітал	Власний капітал, що сформований і належить на правах власності юридичним та фізичним особам - нерезидентам.
5	Характер використання власниками	а) власний капітал, що нагромаджується	Власний капітал використовується у виробничих цілях, тобто для здійснення банківських операцій і надання послуг.
		б) власний капітал, що споживається	Власний капітал використовується у споживчих цілях, тобто на матеріальне стимулювання й соціальний розвиток колективу банку
6	Характер використання у банківській діяльності	а) робочий власний капітал	Робочим є власний капітал, який приносить дохід.
		б) неробочий власний капітал	Неробочим є власний капітал, який вкладений в активи, що не тільки не приносять банку доходів, а іноді є фактично збитковими
7	Спосіб розрахунку	а) балансовий власний капітал	Балансовий власний капітал розраховується як різниця між балансовою вартістю активів та зобов'язань банку.

Продовження додатку Б

1	2	3	4
		б) нормативний власний капітал	Нормативний власний капітал використовується органами банківського нагляду для обчислення економічних нормативів діяльності банків і деяких інших потреб.
8	Порядок і джерела формування	а) статутний капітал	Статутний капітал - це сукупність власних коштів акціонерів пайових внесків засновників, які надаються ними в постійне розпорядження банку
		б) резервний капітал та інші спеціальні фонди	Резервний капітал та інші спеціальні фонди - це фонди, які створюються із чистого прибутку після оподаткування і призначається для покриття можливих збитків
		в) нерозподілений прибуток	Нерозподілений прибуток - це залишок чистого прибутку після сплати податків та дивідендів, який призначається для розширення банківського бізнесу.
		г) субординований капітал	Субординований капітал - це борг, який виникає в банку в разі залучення коштів інвестора з метою включення їх до капіталу

*Примітка: складено автором за джерелом[15]

Додаток В

Система показників, що характеризують результати формування,
використання і нарощування капіталу банків

Показник	Сутність показника	Розрахунок	Цільове або нормативне значення	Управлінські рішення
1	2	3	4	5
Джерела формування та нарощення капіталу банку				
1. Акціонерний капітал банку	Власні кошти акціонерів	Дані балансу	не нижче 200 млн. грн	Керівництво банку може приймати рішення про збільшення АК, обирати шляхи цього збільшення (випуск акцій. тощо)
2. Резервний фонд	Грошові ресурси, що резервуються банком для забезпечення непередбачених витрат, покриття збитків від банківської діяльності, а також виплати дивідендів по привілейованих акціях, якщо недостатньо прибутку.	Дані балансу	не може бути меншим 25% статутного фонду, а розмір відрахувань - меншим 5% чистого прибутку	Керівництво банку може приймати рішення про зупинення си відновлення відрахування коштів
3. Спеціальні фонди	Призначені для виробничого та соціального розвитку банку. Порядок формування і використання цих коштів визначається статутними документами банку. Формуються ці фонди за рахунок прибутку.	Дані балансу	На розгляд керівництва банку	Керівництво банку може приймати рішення розміри відрахувань у фонди
4. Нерозподілений прибуток	Є резервом банку, який залишається після розподілу чистого прибутку на сплату податку, формування резерву та виплату дивідендів власникам і призначається на розширення банківського бізнесу.	Дані балансу	Значення залежить від розмірів розподілу	Керівництво банку приймає рішення про розміри дивідендів, розподіл прибутку
Показники концентрації капіталу				

Продовження додатку В

1	2	3	4	5
Відношення капіталу, активів і зобов'язань банків до ВВП	Статистична величина	Дані Нацбанку, Міністерств а фінансів		
Питома вага капіталу, активів і зобов'язань 3-х, 5-ти та 10-ти найбільших банків, відповідно, в капіталі, активах і зобов'язаннях банківської системи країни	Статистична величина	Дані Нацбанку, Міністерств а фінансів		
Середня вартість капіталу, активів і зобов'язань, що припадають на один банк	Статистична величина	Дані Нацбанку, Міністерств а фінансів		
Кількість банківських установ на 100 тис. жителів	Статистична величина	Дані Нацбанку, Державного комітету статистики		
На рівні банку: Загальна сума його капіталу, активів і зобов'язань	Показники балансу	Дані звітності банку		Керівництво банку може приймати рішення про оптимізацію розмірів цих показників
Питома вага цих показників у відповідних показниках банківської системи країни	Показники балансу	Дані звітності банку, Нацбанку, Мінфіну		Керівництво банку може приймати рішення про оптимізацію розмірів цих показників

Продовження додатку В

1	2	3	4	5
Індекс Херфіндаля-Хіршмана	Індекс Херфіндаля – Хіршмана найчастіше використовується в банківському нагляді з метою оцінки рівня концентрації та конкуренції банків, а також для аналізу структури банківського ринку	є сумою квадратів ринкових часток усіх банків, причому більше значення індексу означатиме більш концентрований ринок (менше конкуренції та більше ризиків для клієнтів)	Вважається, що ринок є низькоконцентрованим, якщо значення індексу Херфіндаля – Хіршмана є меншим за 0,1; помірно концентрованим, якщо $0,1 < \text{ННІ} < 0,18$; висококонцентрованим, якщо $\text{ННІ} > 0,18$.	
Показники ефективності використання капіталу банків				
Прибутковість капіталу	Показник ефективності використання капіталу	Відношення чистого прибутку (ЧП) до балансового капіталу (К).	Банк працює ефективно в тому разі, коли значення показника не менше 15 %.	Керівництво банку постійно моніторить даний показник
мультиплікатор капіталу	Це показник максимальної здатності банку залучати депозити і видавати кредити чи розширювати ланку «депозит — позичка» в розрахунку на одну грошову одиницю свого капіталу	Визначається відношенням сукупних активів до балансового капіталу банку	Чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку. Водночас чим вищий мультиплікатор, тим вищий потенціал банку для більш високих виплат своїм власникам (акціонерам)	За допомогою мультиплікатора керівництво банку може спланувати дивідендну політику

*Примітка: складено автором за джерелом [15]

Додаток Г

Нормативи капіталу банку

Показник	Сутність показника	Розрахунок	Цільове або нормативне значення	Управлінські рішення
Н1	Мінімальний розмір регулятивного капіталу	Регулятивний капітал = Основний капітал + Додатковий капітал - Відвернення	500 млн.грн	Керівництво приймає рішення щодо змін в основному та додатковому капіталі
Н2	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу. Відбиває здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника адекватності регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку, і менша частка ризику кредиторів / вкладників банку.	Визначається як співвідношення регулятивного капіталу та зважених за коефіцієнтами ризику та платоспроможності сумарних активів і позабалансових інструментів	Не менше 10%. Для банків, що розпочинають банківську діяльність, цей норматив має становити: протягом перших 12 місяців діяльності (з дня отримання ліцензії) - не менше 15 відсотків; протягом наступних 12 місяців - не менше 12 відсотків; надалі - не менше 10 відсотків.	Керівництво приймає рішення щодо змін в основному та додатковому капіталі
Н3	Норматив достатності основного капіталу	Співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику	Не менше 7%	Керівництво приймає рішення щодо змін в основному та додатковому капіталі

*Примітка: складено автором за джерелом[39]

Додаток Д

Буфери капіталу

Показник	Сутність показника	Розрахунок	Цільове або нормативне значення	Управлінські рішення
Буфер запасу (консервації) капіталу	Буфер капіталу – це запас, який банки накопичують під час економічного зростання для компенсації можливих втрат уразі спаду в економіці.	Розраховується від загального обсягу ризику	Банки мали поетапно формувати з 1 січня цього року у розмірі 0,625% від основного капіталу і поступово збільшити його розмір до 2,5% до 01 січня 2023;	Керівництво приймає рішення про створення буферів
Контрциклічний буфер капіталу		Розраховується від загального обсягу ризику в розмірі 0–2,5%. розраховується від загального обсягу ризику в розмірі 0–2,5%.		Його розмір встановлюється за рішенням Правління Національного банку в разі значної кредитної активності банків з урахуванням ризиків, пов'язаних з надмірним зростанням кредитування.
Буфер системної важливості			31 січня 2021 року мав становити 1% для Райффайзен Банку Аваль, Альфа Банку, А-Банку, ПУМБу, УкрСиббанку, ТАС Банку, Універсал Банку, ОТП Банку, Банку «Південний» та Кредобанку. Буфер системної важливості становитиме 1,5% для Укрексімбанку, Ощадбанку та Укргазбанку. Буфер системної важливості становитиме 2% для ПриватБанку.	НБУ указав, що «рішення про дату початку формування банками буфера системної важливості» буде ухвалене потім.

*Примітка: складено автором за джерелом[39]

Додаток Е

Показники фінансової стійкості та ефективності діяльності банку*

№ за/п	Найменування показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст
1	Коефіцієнт надійності $\leq 5\%$	Відношення власного капіталу до загальної суми зобов'язань	Показує рівень залежності банку від залучених коштів
2	Коефіцієнт фінансового важеля	Відношення зобов'язань банку до вартості власного капіталу	Розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
3	Коефіцієнт достатності капіталу $\leq 10\%$	Відношення власного капіталу до вартості активів	Характеризує достатність власного капіталу для покриття ризиків
4	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Відношення чистого прибутку до середньої вартості власного капіталу	Характеризує рівень окупності чистим прибутком середньорічного власного капіталу
5	Коефіцієнт маневрування. $\leq 50\%$	відношення власного капіталу-нетто до загального балансового капіталу (брутто):	Якщо значення коефіцієнта маневрування від'ємне, це свідчить не лише про відсутність власних ресурсів, вкладення яких дає дохід, а й про використання депозитів не за призначенням, оскільки останні покривають власні витрати банку. Оптимальне значення коефіцієнта маневрування — 50% .
6	Коефіцієнт захищеності власного капіталу, $15 \leq 50\%$	$K_{\text{захищ}} = \frac{\text{Капітал, вкладений у нерухомість, цінності, обладнання}}{\text{Власний капітал}}$	характеризує залежність банку від його засновників. Сума коштів, які інвестуються в розвиток банківської установи, повинна вдвічі перевищувати внески засновників.
7	Коефіцієнт концентрації власного капіталу, $15-20\%$	Відношення капіталу бруто до загальних пасивів	Цей коефіцієнт визначає рівень капіталу в структурі загальних пасивів.
8	Мультиплікатор капіталу, $12-15$	розраховується як співвідношення активів до статутного капіталу:	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає ступінь покриття активів акціонерним капіталом.

*Примітка: складено автором за джерелом[7]

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2017 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2017 рік	2016 рік
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 499 210	1 162 368
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	1 178 795	1 213 522
Заборгованість інших банків	8	5 547 316	5 561 964
Цінні папери:	9		
- які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		162 887	277 873
- наявні для продажу		10 233 489	9 132 655
Кредити клієнтам	10	25 495 599	24 755 755
Поточний актив з податку на прибуток		2 405	45 405
Інші активи	12	697 098	528 517
Основні засоби	11	1 263 795	1 213 395
Інвестиційна власність	11	149 347	185 857
Нематеріальні активи	11	300 003	287 578
Відстрочені податкові активи	27	12 385	187 719
Всього активів		46 532 329	44 552 608
Зобов'язання			
Заборгованість перед іншими банками	13	865 004	1 147 889
Кошти клієнтів	14	37 194 276	33 185 516
Випущені депозитні сертифікати	15	187 194	691 371
Випущені єврооблігації	16	1 915 014	4 290 540
Інші позикові кошти	17	11 193	18 995
Інші зобов'язання	18	996 732	679 252
Субординований борг	19	489 656	490 750
Всього зобов'язань		41 659 069	40 504 313
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід	21	101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів	21	484 116	509 866
Резерв переоцінки цінних паперів, наявних для продажу	21	69 293	30 155
Резервний фонд	21	1 475 430	1 475 430
Непокритий збиток	21	(551 731)	(1 363 308)
Всього власного капіталу		4 873 260	4 048 295
Всього зобов'язань та власного капіталу		46 532 329	44 552 608

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2019 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2019 рік	2018 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	8	9 671 645	9 040 607
Заборгованість інших банків	7	1 067 864	1 440 447
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	39 311	93 200
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8	8 890 820	9 360 514
Кредити клієнтам	9	32 868 479	27 244 297
Інші активи	12	658 445	831 513
Основні засоби	10	1 583 991	1 415 623
Інвестиційна власність	10	94 309	71 876
Нематеріальні активи	10	279 641	320 632
Право користування активами	11	264 713	246 482
Всього активів		55 437 218	49 865 191
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	13	-	1 002
Заборгованість перед іншими банками	14	934 276	697 452
Кошти клієнтів	16	42 752 593	39 780 153
Випущені депозитні сертифікати	16	-	832 480
Зобов'язання з оренди	17	294 619	267 402
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		140 298	62 242
Відстрочене податкове зобов'язання	27	26 433	15 636
Інші зобов'язання	18	2 221 622	1 402 830
Субординований борг	19	-	488 145
Всього зобов'язань		46 369 841	43 547 322
Власний капітал	21		
Акціонерний капітал		3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід		101 860	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		456 914	474 735
Резерв переоцінки цінних паперів		122 303	(24 753)
Резервний фонд		1 475 430	1 475 430
Нерозподілений прибуток		3 616 578	996 305
Всього власного капіталу		9 067 377	6 317 869
Всього зобов'язань та власного капіталу		55 437 218	49 865 191

Додаток К

Складові власного капіталу по банках України, найбільших банках та досліджуваному банку станом на 01.09.2020 р

	Разом по банках	Райффайзен Банк КВАБ Львів	Приватбанк	Ощадбанк	Альфабанк	Укрсиббанк	ПУМБ
Статутний капітал	472320503	6154516	206059744	49472840	28726248	5069262	4780595
Емісійні різниці	14212844	3033598	22690	0	2367571	811229	101660
Незарєєстрований статутний капітал	1474570	0	0	0	0	0	0
Інший додатковий капітал	-115808	0	0	0	1	0	0
Резервні та інші фонди банку	25105077	2258859	8480907	269992	1421008	891881	1605862
Резерви переоцінки	20537046	1013051	10280713	3697189	143851	6536	668054
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	331090208	3297631	177603653	-29421471	-23345903	893017	1854760
Усього власного капіталу	202444024	15757655	47240402	24018550	9312775	7671924	9010931

Складено автором на основі [31]

Структура власного капіталу по банках України, найбільших банках та досліджуваному банку

	Разом по банках	Райффайзен Банк КВАБ Львів	Приватбанк	Ощадбанк	Альфабанк	Укрсиббанк	ПУМБ
Статутний капітал	233,3	39,1	436,2	206,0	308,5	66,1	53,1
Емісійні різниці	7,0	19,3	0,0	0,0	25,4	10,6	1,1
Незарєєстрований статутний капітал	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інший додатковий капітал	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Резервні та інші фонди банку	12,4	14,3	18,0	1,1	15,3	11,6	17,8
Резерви переоцінки	10,1	6,4	21,8	15,4	1,5	0,1	7,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-163,5	20,9	-376,0	-122,5	-250,7	11,6	20,6
Усього власного капіталу	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

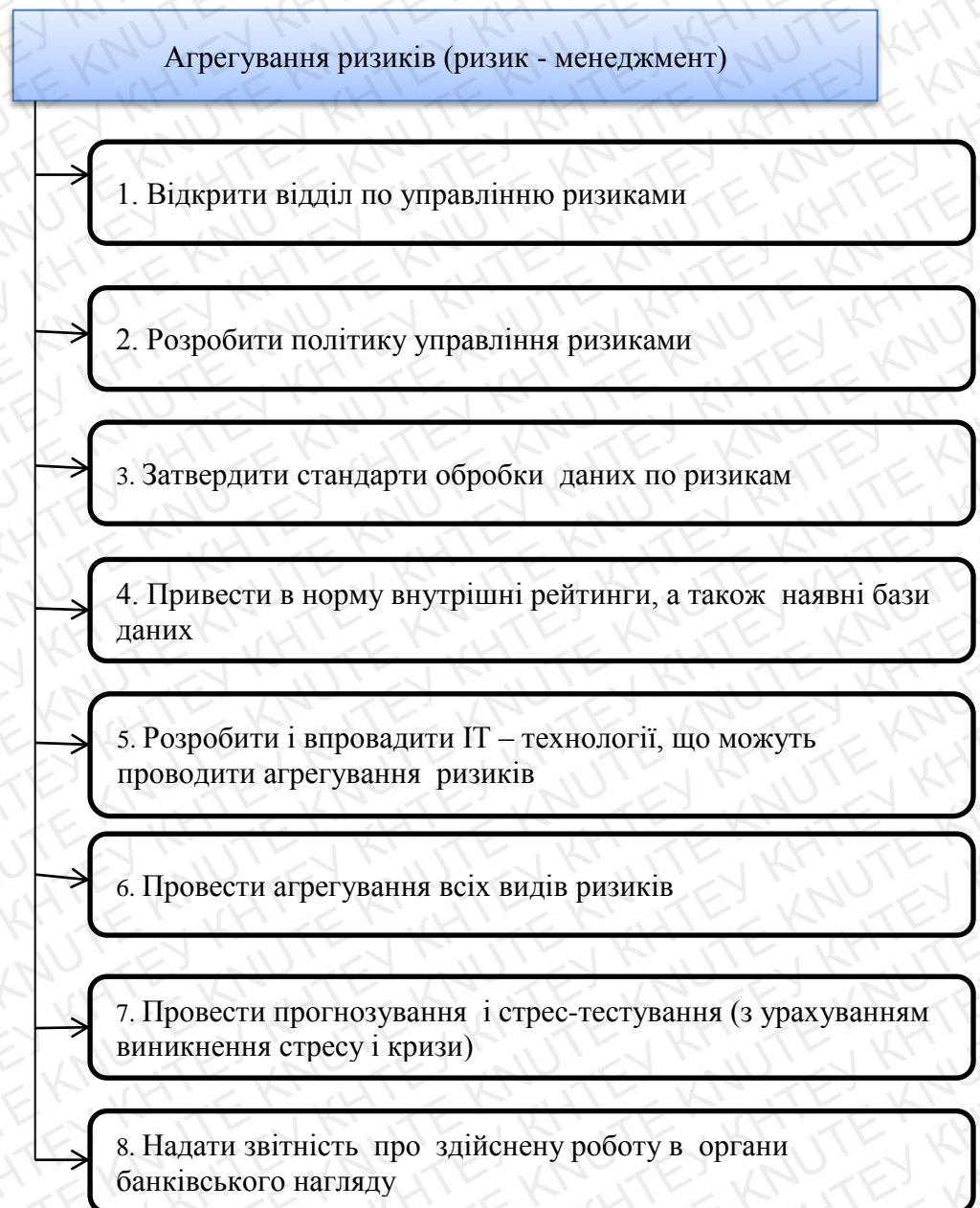
Складено автором на основі [31]

Порядок проведення аналізу власного капіталу (ВК) банку

- 1. Горизонтальний і вертикальний аналіз елементів власного капіталу
- 2. Аналіз структури і розрахунок необхідних коефіцієнтів
- 3. Розрахунок показника рентабельності ВК, капіталу нетто і капіталу- бруто
- 4. Виявлення проблем з капіталом
- 5. Усунення виявлених проблем

Порядок проведення аналізу власного капіталу банку

*Примітка: складено автором за джерелом [20].

Агрегування ризиків банку

*Примітка: складено автором за джерелом [20].

Розрахунок показників згідно стандартів Базель III

*Примітка: складено автором за джерелом [20].

Додаток П

Схема покрокових дій банку щодо нарощення капіталу

*Примітка: складено автором за джерелом [20].

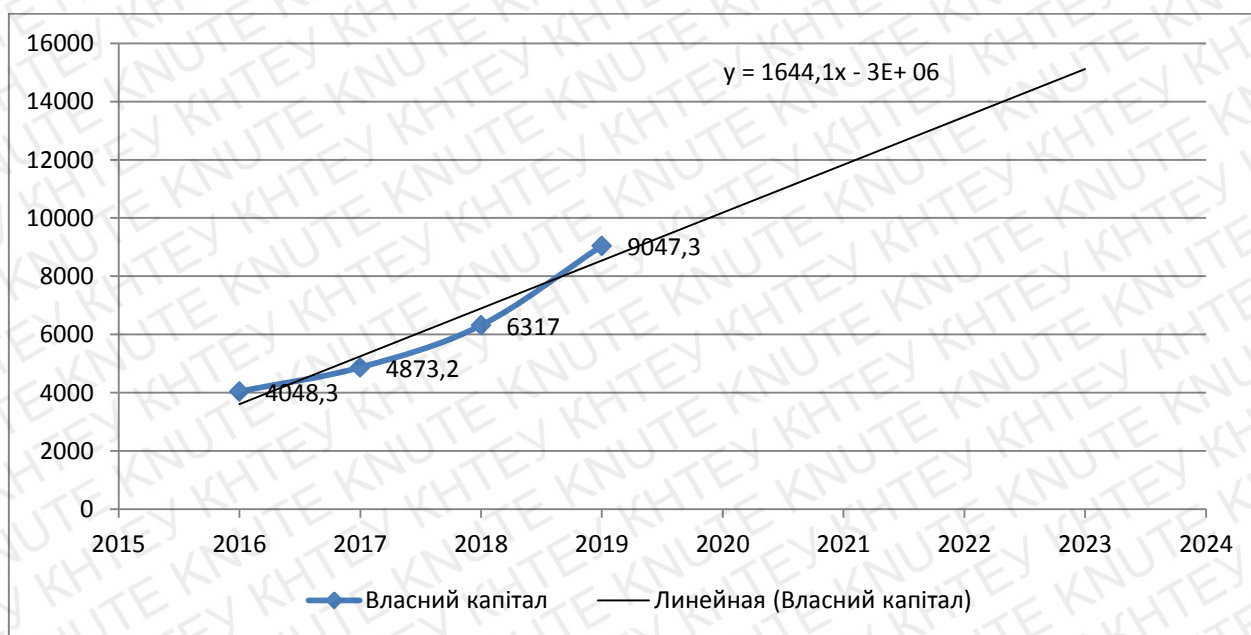
Методика пошуку і рішення проблем 4-го етапу щодо нарощення капіталу банку

*Примітка: складено автором за джерелом [20].

Показники капіталізації банків України протягом 2016-2019 рр

Показник	2016	2017	2018	2019
Власний капітал, млрд. грн.	123,7	170,3	144,2	162,5
Темпи зростання власного капіталу, %	119,4	164,29	84,67	112,5
Валовий внутрішній продукт, млрд. грн.	2383,1	2982,9	3558,7	3974,5
Темпи зростання ВВП, %	121	125	119	112
Частка власного капіталу у ВВП, %	5,2	5,7	4,1	4,1

*Примітка: розраховано і складено автором за джерелом [31].

Розроблено і складено автором за джерелом [44].

